BLOEIMAAND • ZOMERMAAND 1944

ONTWAKEND VOLK

„De Nederlandsche nationaal-socialisten zullen in hun hoop op een groote en gelukkige toekomst voor ons Europa niet teleurgesteld worden"

BOEK bespreking

Kurt Fervers: **Keerend getij in het Oosten.** Uitgeverij Westland, Amsterdam. Prijs *f* 3.75.
Er is in Nederland een aanmerkelijk tekort vast te stellen aan kennis van de geschiedenis der volkeren en het het land in het Oosten.
Voornamelijk daarom mag men de uitgave van „Keerend getij in het Oosten", een vooral op geschiedkundig gebied verdienstelijk werk van den Duitscher Kurt Fervers, in een Nederlandsche vertaling (van wie? Red.) door de uitgeverij Westland met instemming begroeten.
In enkele hoofdstukken worden het uitgestrekte gebied van Europeesch Rusland en zijn bewoners, de regeering van het Tsarenrijk en de invloed welke Duitschland en daarbovenuit menschen van het Noordras en het Faalsche ras op de geschiedkundige ontwikkeling hebben uitgeoefend, besproken.
De lezer, die een dorre, wetenschappelijke uiteenzetting verwacht, zal bedrogen uitkomen, evenals hij, die een populair, vlotgeschreven boek in handen meent te nemen, zooals er reeds te veel over Rusland verschenen zijn. „Keerend getij in het Oosten" heeft van beide wat. Het zal daarom bij velen, die den grooten strijd om het Oosten beleven en een uitgangspunt willen hebben voor hun conclusies ten aanzien van de toekomst in het voor Europa ontsloten Oosten, in een behoefte voorzien.
De titel blijkt den inhoud niet geheel te dekken, misschien een onachtzaamheid van den vertaler, hoewel de Nederlandsche scriptie er in haar soort wezen mag. Waar gesproken wordt van Oostland gelieve de lezer te zien „het Oosten".
Kurt Fervers bedoelt met Oostland in de meeste gevallen Europeesch Rusland, terwijl het geographisch begrip Oostland slechts de gebieden van het tegenwoordige Rijkscommissariaat van denzelfden naam, Estland, Letland, Litauen en Wit-Roethenië omvat.

B. VAN DEN TEMPEL

Hilda Bongertman: **Jeugd in de Branding.**
Een boek voor en over jonge menschen, uitgegeven door Nenasu.
Het is een roman, waarin het oude en toch steeds weer nieuwe lied doorklinkt: Jonge menschen, die verliefd worden, elkaar aantrekken en afstooten, doch die tenslotte, zooals dat in een goeden roman behoort, elkaar vinden.
Dit oude lied wordt echter gezongen in wendetijd en de roman van deze jonge menschen speelt zich af tegen den achtergrond van het geweldig wereldgebeuren dezer dagen. De opkomst van de Nationaal-Socialistische Beweging der Nederlanden, moeite en strijd van de eerste aanhangers, de Duitsche intocht in Nederland, de adembeklemmende strijd in het Oosten; waardoor het lot van deze jonge menschen als het ware wordt het lot van ons volk.
Als ik over dit boek een opmerking wil maken, dan is het deze, dat het misschien iets te veel het oude lied en iets te weinig den wendetijd behandelt. Bovendien worden in dit boek de ernstige conflicten min of meer vermeden, die toch zoo'n groot aantal gezinnen en families uit elkander hebben gescheurd.
In bittere tegenstelilng tot de werkelijkheid komt in „Jeugd in de Branding" alles wel terecht. De bekeering van Paula tot het nationaal-socialisme is volkomen verantwoord. Het plotseling overstag gaan van Kees kon mij minder bekoren, terwijl het ook prettig zou zijn geweest, indien de bekeering van Peter wat dieper was uitgewerkt.
Hiermede wil ik echter niets kwaads zeggen van den roman van Hilda Bongertman. Het is een prettig, vlot geschreven gezond boekje, dat ongetwijfeld zijn weg zal vinden. Ik zie met belangstelling uit naar volgende werken van deze schrijfster.

H. C. NIJE

Reclame in schaarschtetijd.
Wanneer een beproefd reclame-vakman als v. d. Sluys Jr., opmerkingen over de commercieele propaganda ten beste geeft, dan zijn die allicht de moeite waard. Dat is ook het geval met zijn werkje over „Reclame in schaarschtetijd", dat zich als nr. 3 van de Zakenwereldreeks van de N.V. Uitgeverij „Opbouw" tot den ondernemer, die dezen tijd heelhuids en paraat voor een betere toekomst wil doorkomen, richt. Het is een practisch boekje, zeer practisch, maar daarom juist vormt de ondertitel „De taak der reclame in een geleide economie" wel een wat te deftig kleed voor de zakelijke opdracht, waarmee de schrijver werd belast. Dit wil niet zeggen, dat de beteekenis der publiciteit in de nieuwe orde geheel genegeerd wordt, doch tot een uitvoerige principieele beschouwing over dit vraagstuk kwam het toch niet. Wij ontveinzen ons intusschen niet, dat zonder de voorloopige ordening voor het reclamewezen, zooals wij die nu reeds kennen, verschillende oorlogsmaatregelen te zijnen opzichte niet getroffen hadden kunnen worden, althans niet met het beoogde succes. Schrijver meent, dat, ook wanneer er vervangingsmiddelen op de markt worden gebracht, de tijdelijk uitgeschakelde artikelen nog wel degelijk, zij het op beperkte schaal, gepropageerd moeten worden. Met degelijke argumenten en pakkende voorbeelden — vernuftige reclame-vondsten — wordt het belang hiervan voor de desbetreffende ondernemingen aangetoond. Er wordt ook op gewezen, dat het begrip „service" nu meer dan ooit in zijn zuiveren vorm kan worden gerealiseerd, dus zonder aanloopje tot nieuwen verkoop te zijn.
Van der Sluys blijkt zijn hart verpand te hebben aan het merkartikel, waarvan nu het bestaan bedreigd zou worden. Vanwaar deze bijzondere sympathie? O.a. wegens de reclamemogelijkheden, welke het merkartikel uiteraard biedt. Aldus wordt helaas van de reclame een doel gemaakt in plaats van een middel! Het algemeen belang moet maatstaf blijven, ook ten aanzien van economische verschijningen en maatregelen. Zoo wil het de „geleide economie", een volkshuishouding waarin de reclame een dienende taak vervult.

M. VAN WOESIK

Henrik Herse: **Het meisje van Hemmingstedt,** vertaald door P. A. Dick. Uitgeverij „Volk en Bodem", 's-Gravenhage, 1943.
Juist in dezen tijd, nu in steeds breedere kringen van ons Volk en vooral van de Beweging, meer belangstelling begint te komen voor de religieuze vraagstukken, die de nationaal-socialistische wereldbeschouwing met zich brengt, komt de Landstanduitgeverij met dit boek op de markt, dat ons een duidelijk beeld geeft van den strijd, die in vroeger dagen reeds werd gestreden tusschen menschen van deze landen en een geestelijkheid, die slechts hunkerde naar vergrooting van wereldlijke macht.
Op boeiende wijze geeft Herse weer hoe zwaar de strijd was, welke de Dithmarscher boeren hadden te voeren tegen koning Hans van Denemarken en de edellieden, die hij om zich heen schaarde. Duidelijk beschrijft hij de intriges, welke volksverlakkers toepassen om de overwinning van den strijd in de oogen van het Volk te maken tot een overwinning van de kerk. Zuiver is de liefde van de beide hoofdpersonen uit dit boek, Helmke van Hemmingstedt en Hennig Hergen en zeer sterk heeft de schrijver hun karakters geteekend.
Mooi is ook het besluit van dezen roman, die zeer zeker niet bevredigend zal zijn in de oogen van het „groote publiek", maar die voor ons, nationaal-socialisten, zoo veelzeggend is op het oogenblik, dat de nog jonge boer, na door zijn eigen landslieden doodelijk verwond te zijn, op zijn sterfbed uitroept: „Dan heb ik dus toch overwonnen! Al sterf ik ook, ik blijf toch leven!"
Want eenige minuten voordat hij voor het laatst zijn oogen zou sluiten, werd hem de mededeeling gedaan, dat zijn vrouw het leven had geschonken aan een zoon.
Dit boek doet ons bezinnen op de hooge waarden, die liggen besloten in ons ideaal van bloed en bodem. Herse is erin geslaagd een werk te schrijven, dat boeit en dat, hoewel het een historische roman is, toch ook weer zoo heel veel meer is. Een boek, dat bij velen iets zal wakker roepen en dat anderen zal sterken in hun wereldbeschouwing.

HENK SCHUMACHER Jr.

De serie „Bibliotheek voor Geslacht- en Wapenkunde".
De Uitg. Mij. A. Rutgers te Naarden heeft een aantal werkjes over genealogie, heraldiek en verwante gebieden het licht doen zien, getiteld: Bibliotheek voor Geslacht- en Wapenkunde (onder red. van C. Pama). Verschillende sibbekundigen, heraldici en andere deskundigen hebben hun medewerking aan deze, uit ongeveer 15 deeltjes bestaande, serie verleend, welke tot doel heeft den leek de hem meestal nog onbekende beginselen der geslacht-, wapen-, zegel-, naamkunde e.d. te leeren kennen en te verklaren. Deze boekjes brengen dus slechts grondbegrippen, men zoeke geen diepgaande, wetenschappelijke behandeling van het onderwerp. Van dat juiste standpunt bezien, kan deze serie zeer zeker als geslaagd gelden.

Eenige der belangrijkste punten van de afstamming in het algemeen worden door *C. Pama* behandeld in het deeltje **„Onze afstamming"**

(Vervolg: zie pagina 48)

ONTWAKEND VOLK

MAANDBLAD VOOR DE VORMING VAN DEN NEDERLANDSCHEN GEEST

Hoofdopsteller: H. C. Nije, Utrecht
Opstellers:
J. J. v. d. Hout, A. Joh. Reinders
Redactie Secr. L. J. A. M. Lammers
Redactie-adres: Utrecht, Maliebaan 41

Voor administratieve correspondentie
Oude Gracht 172 - 176 — Utrecht
Telefoon 11851-11852. Giro 207915
Abonnementsprijs f 3.- per jaar
Uitgave van Nenasu — Utrecht

TYPOGRAFISCHE VERZORGING: STUDIO NENASU

Op den vijftigsten verjaardag van den Leider richten wij onze gedachten en onze wenschen naar den man, die op een van de meest beslissende oogenblikken van de Nederlandsche geschiedenis, in een tijd van bijna volkomen uitzichtloosheid en verwarring, geroepen is ons Volk den weg te wijzen naar een nieuwe en eervolle toekomst.

Wij hebben de behoefte den Leider geluk te wenschen in het nieuwe levensjaar; maar, wanneer onder „geluk" verstaan wordt: allerlei aangenaams en prettigs, dan weten wij allen terzelfdertijd, dat in dit geval deze wenschen zeer zeker niet in vervulling zullen gaan.

Het komende levensjaar toch zal - alhoewel het een kroonjaar is - niet een jaar zijn van gemak en aangename rust, maar een jaar van strijd. De lijfspreuk van den ouden Nederlandschen staatsman Marnix van St. Aldegonde: Repos ailleurs - Rust elders, zal naar het zich laat aanzien, ook boven het vijftigste levensjaar van onzen Leider geschreven staan.

Ook onze Leider heeft, toen hij zijn zelfgekozen taak aanvaardde, niet het gemakkelijke deel gekozen en daarom zal hij nimmer meer mogen rekenen op uiterlijke voorspoed en uiterlijke rust. Integendeel, het eenige geluk, dat voor hem nog is weggelegd, zal gezocht dienen te worden in de innerlijke rust van een rotsvaste overtuiging.

Wanneer wij dan ook den Leider van harte veel geluk toewenschen in zijn vijftigste levensjaar, dan wenschen wij hem de kracht toe om in standvastigheid ons te leiden op den ingeslagen weg en geven wij hem de verzekering met hem te zullen staan in den strijd, onbewogen en ongebogen, wetende, dat hij en wij ons hebben ingezet voor een goede zaak.

Aan den Leider

Wij zochten naar een houvast in den dollen wind
Die om ons heen greep. Heen en weer geslagen
Wachtten wij angstig tot de dag ging dagen,
Toen Holland rustte als een slapend kind!

Ons was een toekomst wachtend die geen uitzicht gaf;
Ons leven leidde, welken weg wij kozen,
Slechts naar het steunkantoor voor werkeloozen,
Toen Holland rustte aan het open graf!

Wij waren jong, arbeidzaam, doch van 't Recht beroofd
Door arbeid zorg'loos een gezin te stichten;
Zij die de Kroon droeg kende slecht haar plichten,
Liet slapend Holland zonder wakend hoofd!

Gij gaaft ons houvast Leider! Gij betrokt de wacht,
Toen wij wanhopend om de uitkomst riepen
Naar Ministeries die haar tijd versliepen,
Totdat de nachtboot hen naar Londen bracht!

Nog slaan de stormen beukend op de blanke kust
Waarachter Holland voor een deel blijft slapen,
Doch door Uw roepstem is een front geschapen
Dat fier de wacht houdt — **op wat komt gerust!**

Henri Henderson

HET LEIDERSCHAP

Wanneer men wil begrijpen, wat het Leiderschap beteekent, moet men in dezen tijd leven en bovendien Nationaal-socialist zijn.

Er hebben in alle tijden groote, leidende figuren in de volken geleefd, doch ieder dier tijden gaf hun een eigen karakter en een eigen naam. Pericles was een andere figuur dan Caesar; deze weer anders dan Karel de Groote; de laatste weer verschillend van Napoleon. Misschien dat wij het verschil moeten zoeken in het ideaal, in de gedachte, die elk dier mannen in zich droegen, welke gedachte is als het stempel, dat op hun beeld wordt afgedrukt; uit haar groeit de naam, waarmede die mannen in de geschiedenis bewaard blijven.

Ook in het „Leiderschap" ligt een gedachte besloten, die het onmiskenbaar verbindt met dezen eigen tijd. Er zijn nooit „Leiders" geweest in den zin, zooals wij hen nu kennen, omdat nooit de krachten en de verhoudingen precies zoo zijn geweest zooals zij nu zijn. In het Leiderschap ligt de idee van het soldatendom besloten, dat na den wereldoorlog de verweekelijking bestreed. In het Leiderschap leefde een nieuw verlangen naar de natuur en naar een beaming van het leven, zooals dat sedert eenige tientallen jaren de gekunsteldheid en de verstandelijkheid ging overwinnen. In het Leiderschap drong de idee van den samenhang, van het organische naar voren, dat de gespletenheid en de verscheuring der groepen en klassen terzijde schoof. Door het Leiderschap traden het „volk" en het „bloed" naar den voorgrond, die achter de getallen en achter de letters waren weggeraakt.

De Leider kwam niet uit een dynastie of uit een bevoorrechte groep, hij kwam uit onze kringen, hij kwam uit ons zelf. De Leider kwam er niet met geweld of met wapenen, hij kwam er tegen het geweld en de wapenen in.

De meeste menschen weigeren het Nationaal-socialistische leiderschap in zijn aparte karakter, zijn eigenaardheid te erkennen. Wanneer zij denken over het gezag en vooral over het gezag van een enkelen persoon, dan zien zij slechts één mogelijkheid: die van de tyrannie en van de dictatuur. Verder gaat hun denken niet. Hun fantasie schiet te kort en hun blik is verstard. Het gaat hun begrijpen te boven, dat men eens in absolute tucht aan een man onderworpen kan zijn en toch de ware vrijheid kan bezitten. Zij kunnen zich niet voorstellen, dat het de schoonste, ja, zelfs de hoogste grootheid van een mensch kan zijn iemand onvoorwaardelijk te volgen, dien hij als grooter dan zichzelf heeft erkend. Bestaat dan soms de grootheid van een mensch daarin, dat hij kan doen wat de willekeur van een oogenblik hem ingeeft? Wanneer een bloem wordt losgerukt uit den ruiker en uit het water, verwelkt zij en verliest haar pracht en haar taak. En zoo is het ook met den mensch. Wanneer zijn wil en zijn daad losraken uit het groote verband van den tijd en van de gemeenschap, dan vervalt hun zin en hun pracht.

De democraten kunnen dat niet bevatten. Dat de Leider tegelijkertijd kameraad en hoogste commandant kan zijn, is voor hen eenzelfde onbegrijpelijk experiment als de verzoening van vuur en water, hoewel het door ons juist als de zuiverste harmonie wordt beschouwd. Formalisten van den ouden stempel hebben breedvoerig betoogd, dat het Leiderschap nooit een instelling van recht, doch altijd slechts van bruut geweld kan zijn. Zij immers meten het recht met de maatstaven van de letter der wet en daarin past in ons land slechts het gezag van de meerderheid. Doch voor ons Nationaal-Socialisten vertegenwoordigt de Leider het hoogste recht, dat uit de rechtvaardigheid der omwenteling en uit den nood van de gemeenschap voortvloeit.

Ik zou gaarne een stapje verder willen gaan: het leiderschap, zooals wij het heden ten dage begrijpen, is juist zoo door en door Nederlandsch van karakter en van opvatting. Immers het is niet alleen een reactie tegen het meerderheidsbeginsel, waarachter zich de persoonlijke moed en de verantwoordelijkheid verschuilen, het is ook een reactie tegen elken volksvreemden gezagsvorm. Zooals iedereen in de geschiedenisboeken wel eens zal hebben gelezen, zijn de Nederlanden pas in 1813 een Koninkrijk geworden in dien zin, zooals men in Europa het woord „Koninkrijk" gebruikte en zelfs toen in een zeer gematigden vorm. De meeste Europeesche landen hadden eeuwen van absoluut vorstendom achter den rug en waren daardoor geworden tot zeer centralistisch georganiseerde staten, waarin het proces der vervlakking reeds diep had ingevreten. De Republiek der Vereenigde Nederlanden had vanaf het begin van zijn ontstaan een geheel eigen en apart karakter bezeten, dat weliswaar aan de eene zijde te verklaren is door gebrek aan staatkundig vormend initiatief, doch aan de andere zijde door een typisch Nederlandschen afkeer voor iedere tyrannie of absoluut vorstendom.

In de Republiek is de gedachte van het volksverbonden gezag, die zich nu in het Nationaal-socialisme weer in het Leiderschap openbaart, nooit ingeslapen en de figuur van den stadhouder is daarvan een kenmerkend voorbeeld. Willem de Zwijger was geen koning, doch hij bezat in alle opzichten

het karakter van een leider van het Nederlandsche volk. Ook Maurits en Frederik Hendrik bekleedden deze merkwaardige positie, die tusschen die van een vorst en die van een legeraanvoerder uit de oude tijden ligt.

Nederland heeft aan den wereldoorlog van 1914—1918 niet deelgenomen, maar toch is het niet geheel aan zijn invloed ontsnapt. Het besef van den officier, die zijn mannen vóórgaat in den strijd, die door zijn moed en zijn kunde het meesleepende voorbeeld is voor den troep, dit besef drong door in alle kringen en lagen van het volk, ver boven het militaire bereik uit. De beste en zuiverste ervaring van dien oorlog werd tot het eerste beginsel van de staatkunde: dat die man het hoogste gezag in den bond der kameraden bezit, die het eerst en het duidelijkst het doel heeft erkend en die het als eerste door vóór te gaan bereikt. In dien oorlog bleken velen, die door de letter als officier waren aangewezen, onderdanen van hun eigen angst en gebrek aan zelfbeheersching; anderen bleken, hoewel volgens de voorschriften „minderen", door den geest officier.

Doch uw Leiderschap moet steeds in tyrannie ontaarden, meent de tegenstander van het Nationaal-socialisme, omdat er geen tegenwicht tegen zijn alleenheerschappij, geen garantie bestaat tegen misbruik van zijn macht! Men kan het steeds weer hooren en zien: de democratische levenshouding is de levenshouding der tegenwichten en der garanties. De democratie is eigenlijk niets anders dan de illusie, dat de krachten en machten van het leven zich door een spel van tegenwichten en garanties buiten gevecht laten stellen; de democratie is de illusie van den zoeten vrede der garanties en waarborgen, de levenshouding der verzekering tegen alle risico's, voor iedere aanvaarding van den strijd bevreesd.

Doch deze zoete vrede werd altijd ruw verstoord, omdat hij op een valsch beginsel berustte. De democratie heeft nooit begrepen, dat de eenige methode om de sterke levenskrachten in een volk te beheerschen, is, hen te erkennen en hun de plaats aan te wijzen, die aan hen toekomt, krachtens vermogen en wilskracht; met andere woorden: de erkenning van het Leiderschap. Orde en vrede bestaan slechts in een systeem van persoonlijke hiërarchie, gehoorzaamheid van man tot man, tot aan den alleen-verantwoordelijken top. In de democratie was de hoogste top een wet, de zg. grondwet. Doch zij was een dood papier, dat slechts voor den vorm als een vaal vaandel voorop werd gedragen om de praktijken van de partijmachten te bedekken. Want dit is de onmiskenbare wet van het leven, dat de krachten, die niet worden erkend en geordend, zich langs wegen van duisternis en onzichtbaarheid een baan breken, wanneer aan hen niet de gelegenheid wordt geschonken zich binnen de orde van het recht te ontwikkelen.

Wellicht de diepste zin van het Leiderschap is deze, dat het gesproten is uit den geest van openheid en eerlijkheid tegenover het leven, die groot noemt wat groot is, en klein wat klein is; die niet uit angst en enghartigheid naar wetten grijpt, waar slechts mannentaal op zijn plaats is.

MR. H. A. M. VAN DER HEIJDEN.

POLITIEKE TOEPASSING VAN DE BIOLOGIE

Wat is biologie anders dan het woord zelf het reeds zegt: de wetenschap die zich met het leven bezighoudt?

En wat is politiek?

Het kan zijn het handige spel om de macht, taktiek en berekening, leiding en misleiding. Het kan ook zijn het bouwen van een hechte gemeenschap, een volksgemeenschap.

Zóó gezien hebben politiek en biologie allerlei met elkaar te maken, want hoe zal een hechte en gezonde gemeenschap tot stand komen zonder dat wij ons met de vraagstukken van het leven bezig hebben gehouden, zonder dat wij er ons rekenschap van geven, hoe deze gemeenschap — deze politeia, zooals de Grieken zeiden — gezond zal zijn naar lichaam en ziel?

Hoe weren wij het minderwaardige uit deze gemeenschap? Hoe vermeerderen wij het meerderwaardige? Hoe maken wij deze gemeenschap tot een „levende" gemeenschap? Allemaal vragen waarop de biologie wel niet direct antwoord geeft, maar waarop andere takken van wetenschap als de erfgezondheidsleer en de rassenkunde antwoorden geven. Maar om haar antwoorden te kunnen verstaan en begrijpen, moeten wij iets van de erfelijkheidsleer afweten. En om daar weer iets van te begrijpen moeten wij iets van cellen en voortplanting, kortom van het leven weten, en dat behandelt de biologie.

Politieke toepassing van de biologie is dus het dienstbaar maken, van wat zij en aanverwante vakken leeren, van den opbouw van de volksgemeenschap.

Maar dan verstaan wij onder deze gemeenschap ook iets anders dan het liberalisme deed. Dan is het iets anders dan de som der staatsburgers, want dan is het een organische gemeenschap (en „organisch" is een biologisch begrip) en een levensgemeenschap; niet in de eerste en laatste plaats een interessengemeenschap, maar ook een voortplantingsgemeenschap en ook dat ligt op biologisch terrein.

Het nationaal-socialisme ziet deze biologische factoren overal. Hoe komt dat? Omdat het een wereldbeschouwing is, die zoekt naar natuurlijke vormen van samenleving voor een bepaald menschenslag, voor ons Germanen. Hiervan gaat het uit en hierin ligt het doel. Niet de Staat is begin en eind, maar het levende Volk. Niet de staatsburger, van welk ras ook, heeft onze belangstelling, maar de volksgenoot van Germaanschen bloede.

Is dat maar een mode en een leus? of berust dit alles ook op goed te verantwoorden wetenschap?

„Klaar" is die wetenschap allerminst. Maar een behoorlijk fundament is gelegd en wij kunnen gaan bouwen. De wetenschap steunt en geeft materiaal. De intuïtie is het scheppend element bij elken bouw. Ons geloof de stuwende kracht.

Zij die willen wachten tot de wetenschap „klaar" is, zullen nooit beginnen. Zij die geen intuïtie hebben zullen geen bouwmeesters zijn. En zij die geen geloof hebben zullen de moeilijkheden niet overwinnen en geen langen adem hebben. Niet allen kunnen bouwmeesters zijn, maar wel moeten wij medebouwers zijn en niet stomme werktuigen. Daarom moeten wij iets weten van het hoe en waarom, daarom moeten wij ons ook met biologie bezighouden.

J. C. NACHENIUS

BIOLOGISCHE VRAAGSTUKKEN

DE BOUWSTEENEN DER ORGANISMEN - I

Biologie is de leer van het leven. Zij tracht de wetten, die in de levende natuur gelden, vast te stellen. Alle leven is aan deze wetten onderworpen, ook de mensch, al verbeeldt deze zich vaak, dat hij, als het hoogst ontwikkelde lid der schepping, boven de natuur staat, dat hij de natuur aan zich kan onderwerpen.
Het is van belang die wetten op te sporen, om de levende natuur te leeren begrijpen; ze kunnen ons tevens meer inzicht in de menschelijke samenleving geven.
Het nationaal-socialisme stelt als eisch „terug naar de natuur", de mensch gedrage zich zooveel mogelijk natuurlijk; hij dient steeds te onderscheiden, hetgeen van binnenuit komt, hetgeen behoort bij zijn aard, bij zijn werkelijk wezen en hetgeen slechts uiterlijk is, van buitenaf opgelegd. Bij al zijn handelingen dient hij vol ontzag te zijn voor de harmonie in de levende natuur, zoodat hij deze, ook als hij meer gronden in cultuur moet nemen, nimmer te zeer verstoort.

Waarop berust het verschil tusschen een levend wezen en levenlooze stof? Wat moeten wij er onder verstaan, dat iets leeft? Dit is het best te benaderen bij de organismen van den meest eenvoudigen bouw.
Toen in 1590 de microscoop was uitgevonden door de gebroeders Jansen in Middelburg, ging men verschillende voorwerpen onder den microscoop bezien. R. Hooke zag in 1665, dat plantendeelen o.a. stukjes kurk, uit hokjes bestaan, die hij, daar ze hem deden denken aan de cellen van de honingraat, cellen heeft genoemd.

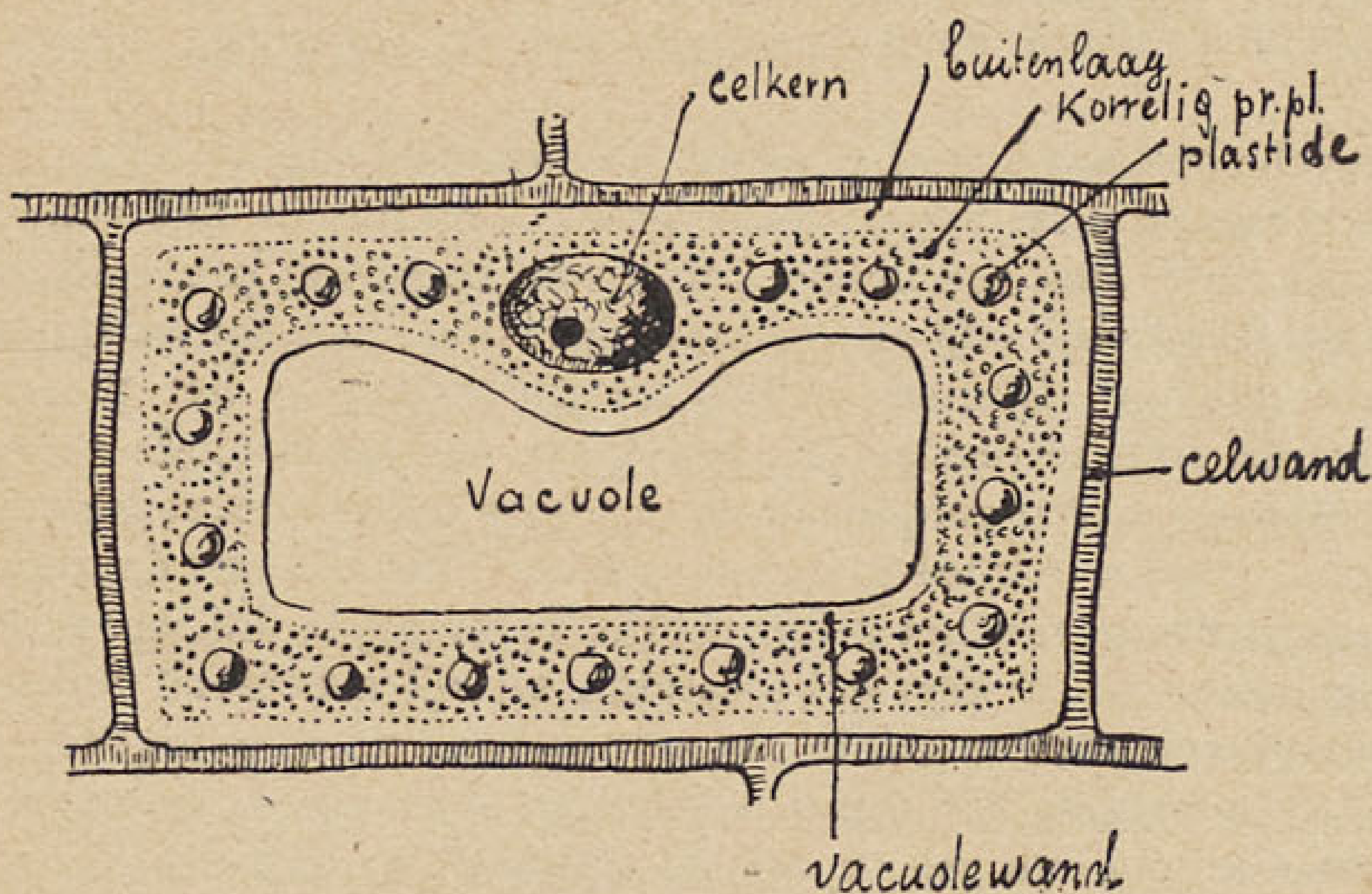

Fig. 1. Plantencel (schematisch).

Anthony van Leeuwenhoek vond in 1675, dat er ook levende wezens zijn, die niet uit meerdere cellen bestaan maar slechts uit één cel, o.a. bacteriën en infusiediertjes. Deze laatsten, die optreden als men plantendeelen onder water laat staan, bewegen zich duidelijk. Er zijn dus eencellige en meercellige wezens.
Oorspronkelijk hield men den wand van de cel voor het voornaamste, daar men den inhoud niet kon zien. Het bleek echter, dat men bij dieren cellen heeft zonder duidelijken wand. Vele

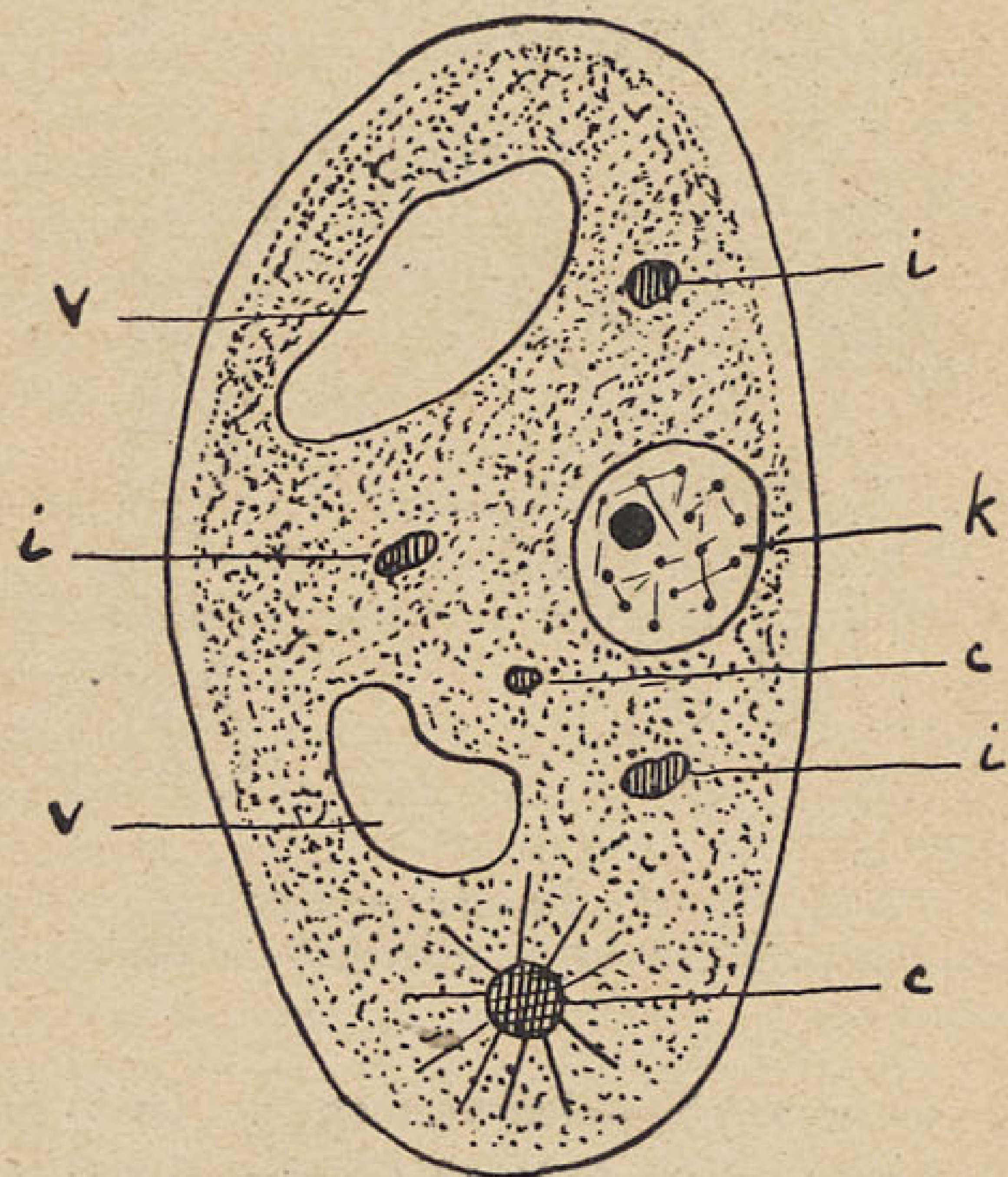

Fig. 2. Dierlijke cel (schematisch).
k kern, v vacuole, c centrosoom, i insluitsels.

eencellige wezens, die in het water zweven, hebben den bolvorm; vaak bewegen zij zich door fijne trilhaartjes actief voort, ze hebben geen duidelijken wand.

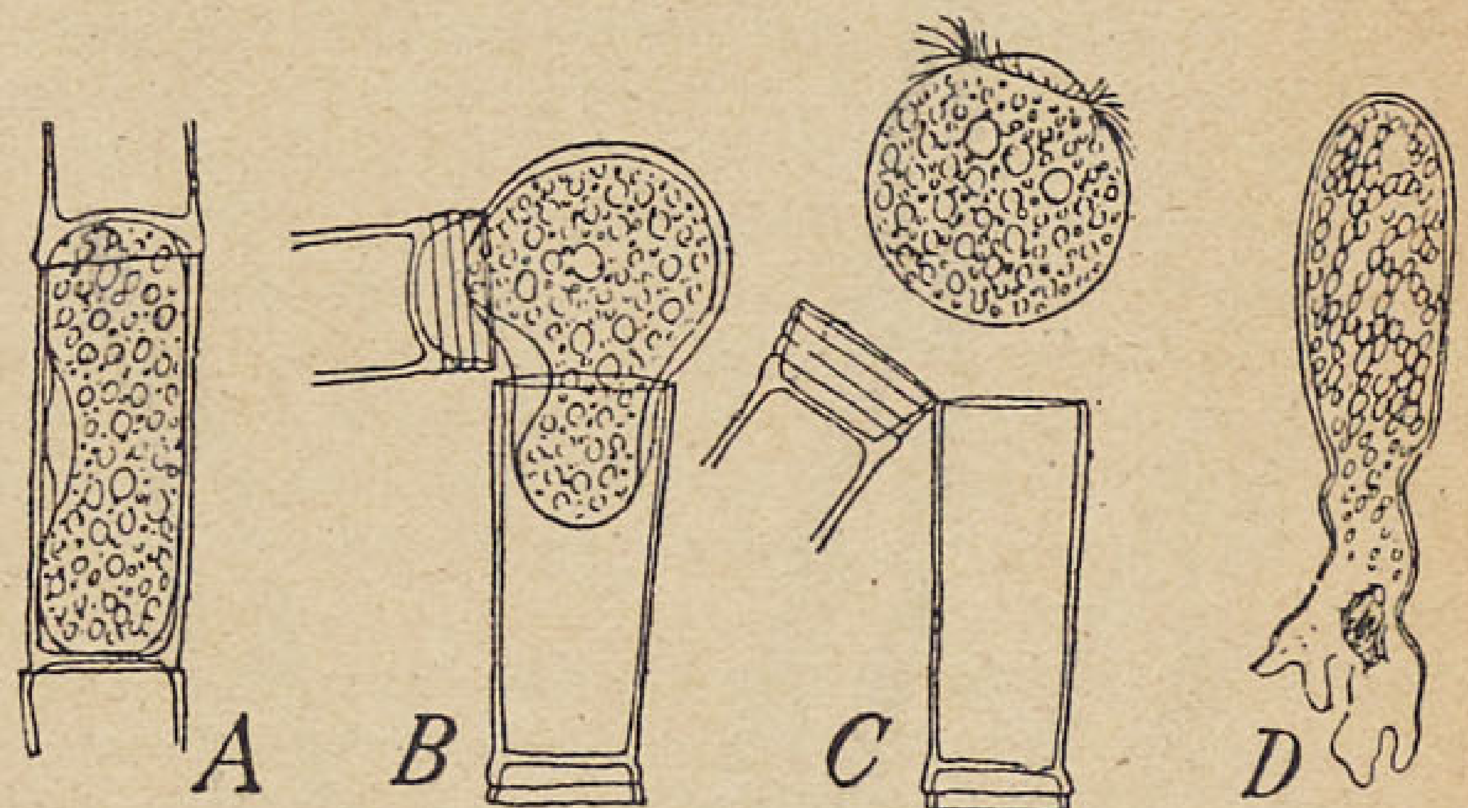

Fig. 3. Ontstaan van een zwermspore (van Oedogonium) A en B. In C is de zwermspore uit de geopende cel gezwommen. D, de zwermspore heeft zich vastgezogen en met een wand omgeven.

Trouwens van sommige draadwieren, dat zijn uit eén rij van cellen opgebouwde draden, ziet men soms, dat de inhoud van een cel zich van den wand terugtrekt; de celwand opent met een dekseltje, de inhoud treedt naar buiten en zwemt met een krans van trilharen, als z.g. zwermspore, vrij rond.
Na eenigen tijd zet zij zich vast en omgeeft zich weer met een wand, groeit weer uit tot een draadwier.
Hier blijkt duidelijk uit, dat de inhoud van de cel het voornaamste is en dat de wand door den inhoud wordt gevormd.

De inhoud is de eigenlijke levende stof, de drager der levensverschijnselen; deze oerstof heeft men protoplasma genoemd.

De bouw van de cel is tijdens de 19e eeuw langzamerhand ontsluierd. In 1840 vond men, dat in het protoplasma een rond lichaam ligt, dat het licht anders breekt en daardoor zichtbaar is. Dit is de kern. Vooral door toevoeging van een weinig azijnzuur wordt de kern beter zichtbaar.

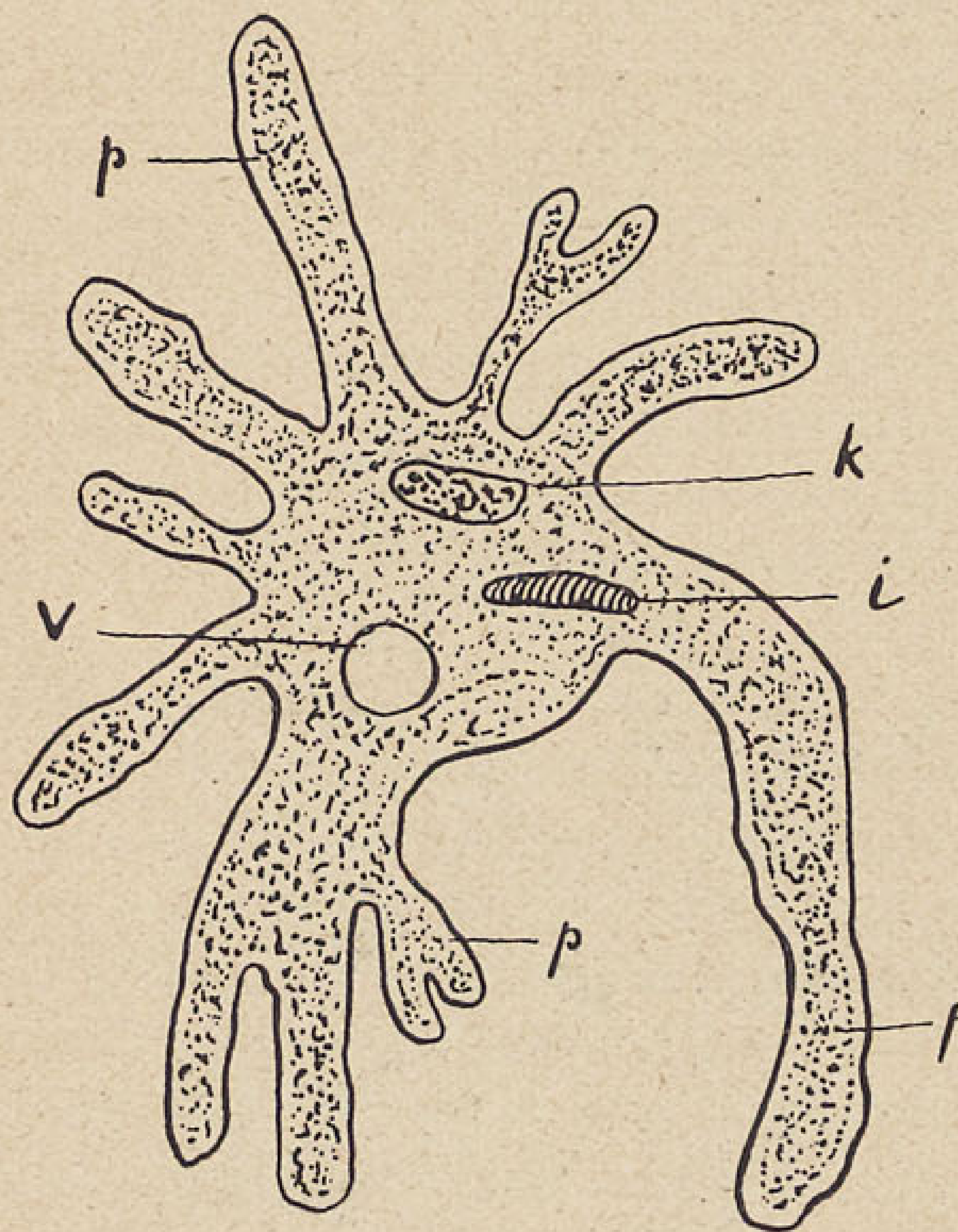

Fig. 4. Amoeba protius.
p schijnvoetjes, k kern, v vacuole, i insluitsel.

Welke levensverschijnselen vertoont het protoplasma? Dit is goed na te gaan aan een Amoeba proteus, een oerdiertje, dat o.a. wel in modder voorkomt en niet grooter is dan 1 mm. Het bestaat uit een klompje protoplasma. Aan den buitenrand is het protoplasma helder doorschijnend, meer naar binnen grofkorrelig. Behalve de kern, vallen schijnbaar leege ruimten op, de vochtblazen of vacuolen.

Het protoplasma kan in strooming zijn; ook de deeltjes, ingesloten in het protoplasma, ziet men voortdurend in trillende beweging. Deze trillende beweging neemt men bij vele voorwerpen onder den microscoop waar. In 1827 zag Brown dit voor het eerst, vandaar dat men spreekt van Brownsche beweging. Hoe sterk deze trillingen zijn, hangt af van de stof, waarin de bewegende deeltjes zich bevinden. In taaie vloeistoffen, in z.g. colloïden, wordt de beweging langzamer. De Brownsche beweging der korrels in het protoplasma geeft ons dus een indruk of het protoplasma meer of minder gelatineus is, dan wel meer of minder vloeibaar dan een gewone oplossing. Op deze wijze blijkt of de biocolloïden in den gel-toestand (als gelatine) of in den sol-toestand (solutio = oplossing) zijn. Daar ook fijne zandkorreltjes of andere doode stof Brownsche beweging kunnen vertoonen, moet men deze trillende beweging niet verwarren met de protoplasma-strooming, die een werkelijke levensuiting is; zij houdt o.a. op als ook de andere levensverschijnselen tot stilstand komen, maar de Brownsche beweging blijft doorgaan.

Behalve protoplasma-strooming, die men vaak ook zeer duidelijk in plantencellen kan waarnemen, zooals in haren op bladeren of in wortelharen o.a. van het kikkerbeet, vertoont de

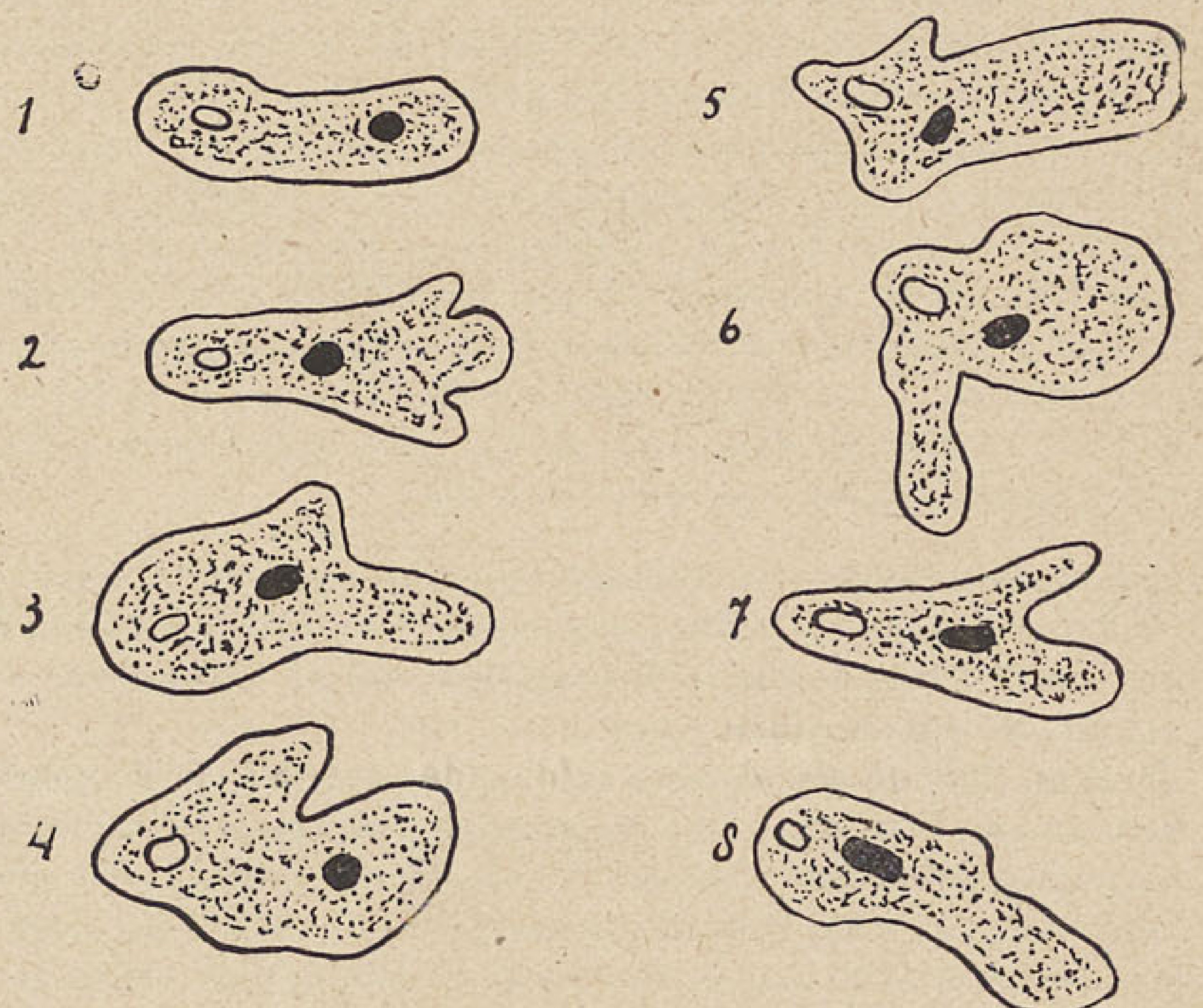

Fig. 6. Kruipende amoebe, telkens na ongeveer ½ minuut geschetst. Celkern donker, vacuole wit in 't korrelig plasma.

Amoebe ook een kruipbeweging. Er ontstaan schijnvoetjes, die voortdurend van vorm veranderen. Vooraan in het schijnvoetje treft men een helder kapje van korrelvrij protoplasma aan, dat tamelijk stijf en vrij kleverig is (o.a. door aanwezigheid van calcium). Binnen de heldere buitenlaag is het plasma tamelijk stijf, in den gel-toestand; aan het achtereinde oefent de dikke laag van gel-plasma druk uit op het vloeibare binnenplasma, dat in den sol-toestand verkeert; dit stroomt daardoor in de richting van het schijnvoetje, maar glijdt dan op zij en gaat weer over in den gel-toestand, terwijl achteraan telkens protoplasma uit den gel- in den sol-toestand wordt overgevoerd. Om de beweging tot stand te brengen is er een voortdurende overgang van den gel- in den sol-toestand en omgekeerd. Er is een voortdurende wisseling in de structuur der protoplasmamoleculen.

Een klompje protoplasma neemt als regel den bolvorm aan. De Amoebe kan de oppervlaktespanning overwinnen en zich over een vlak uitspreiden.

De Amoebe kan met behulp van de schijnvoetjes rondom kleine organismen of stukjes doode organische stof stroomen en deze omvatten. Dergelijke deeltjes worden dus in het protoplasma ingesloten. Ze blijven omgeven door een laagje water. De voorwerpen ingesloten in het protoplasma kunnen worden verteerd. Maar ook onverteerbare stoffen worden op dezelfde wijze omsloten. Toch gaat een Amoebe recht af op in oplossing ge-

Fig. 5. Eenige cellen van een stervormige haar. Het korrelig plasma stroomt; de richting van strooming wordt door pijltjes aangegeven. Vergr. 550.

brachte stoffen. Een bacterie wordt bv. veel sneller omsloten dan een kwartskorrel.
Het protoplasma geeft aan het laagje water rondom het insluitsel enzymen af, dit zijn stoffen, die het voorwerp kunnen afbreken; de omzettingsproducten, die dan in het water oplossen worden door het protoplasma opgezogen en gebruikt tot opbouw van eigen bestanddeelen. De niet verteerde resten worden later bij het verder schuiven van de Amoebe weer uit het protoplasma verwijderd. Ook kunnen tijdelijk in de vacuolen stoffen worden opgehoopt, die t.z.t. worden verwijderd buiten het protoplasma.
Vrij in het water zwevende eencellige wezens nemen alleen water met daarin opgeloste stoffen in den protoplast op. De heldere buitenlaag laat daartoe sommige stoffen door, andere niet. Die buitenlaag kan haar structuur veranderen, zoodat dan weer andere stoffen door die laag gaan. Zoo regelt dit microscopische bolletje protoplasma zijn voedselopname al naar behoeften. Groene eencellige organismen, z.g. eencellige wieren, kunnen uit water, waarin uitsluitend anorganische stoffen voorkomen, toch de noodige bouwstoffen opnemen om met behulp van het zonlicht daaruit eigen lichaamsstoffen op te bouwen. Zij assimileeren, zooals alle groene plantencellen, waarbij uit opgenomen koolzuur en water suikerachtige stoffen worden opgebouwd en zuurstof wordt afgegeven.
Naast deze bouwstofwisseling treedt ook een energie-stofwisseling op. Daartoe neemt het protoplasma zuurstof op; deze wordt overgedragen door katalysatoren op de waterstof in samengestelde stoffen (in eenvoudige gevallen bijv. van suikers); de samengestelde stof valt daarbij uiteen, waarbij koolzuur ontstaat. Door de verbinding van waterstof met zuurstof ontstaat arbeidsvermogen. Dit arbeidsvermogen stelt het protoplasma in staat arbeid te verrichten o.a. om bewegingen uit te voeren, de bouwstoffen op te bouwen enz.

Door de vorming van opbouwstoffen kan de cel groeien. Bacteriën kunnen hun levende substantie in een kwartier verdubbelen.
Er dient een juiste verhouding te zijn tusschen oppervlakte en inhoud van een cel. Bij den groei van een cel neemt de inhoud natuurlijk in de derde macht toe, het oppervlak in de tweede macht. Wordt de juiste verhouding door den groei verbroken dan kan het oppervlak niet voldoende meer alle protoplasmadeelen van de noodige voedingsstoffen voorzien en evenmin de afvalstoffen snel genoeg verwijderen. De cel gaat zich dan deelen, zoodat twee cellen ontstaan, waarbij weer een juiste verhouding heerscht. Het organisme heeft zich dan vermenigvuldigd.

Elk organisme, ook het eencellige, is voortdurend in dynamisch evenwicht met zijn omgeving. Het stemt zich af op de omgeving, het ondergaat voortdurend de invloeden van die omgeving. Elke verandering in het milieu beantwoordt het met een verandering in zijn protoplasma.
De Amoebe reageert met de schijnvoetjes o.a. onmiddellijk op aanraking met eene fijne glasnaald. Het organisme trekt dan de voetjes in. Ook op veranderingen in temperatuur, in electriciteit, in zuurgraad enz. antwoordt het. Dit verschijnsel heet prikkelbaarheid.
Ook sporen van stoffen beïnvloeden de eencellige organismen. Wanneer een enkele gistcel op een voedingsbodem wordt geënt, zonder dat andere organismen optreden, dus in reincultuur, dan groeit de gist niet. Ent men meerdere gistcellen, dan kan op dienzelfden voedingsbodem een krachtige gistgroei optreden. Toen dit in 1901 werd gevonden, schreef men het toe aan stoffen, die uit doode gistcellen in de vloeistof waren gekomen.
Deze veronderstelling bleek juist. Een spoor extract van gist, toegevoegd aan een reincultuur van een enkele gistcel, maakte dat terstond een zeer sterke groei intrad. Zelfs lukt dit, als het extract eerst wordt gekookt. De stof leeft dus niet. Het heeft nog ongeveer 15 jaren geduurd voor men vond, welke stoffen dit verschijnsel veroorzaken. In gist zijn zoo weinig van deze stoffen aanwezig, dat het niet daaruit is te isoleeren. In Utrecht gelukte het uit eidooiers een dezer stoffen, de z.g. biotine, af te scheiden, maar daartoe moest de grondstof drie millioen maal worden geconcentreerd. Uit honderden kilogrammen eidooier werden enkele milligrammen biotine verkregen. Deze stof komt daardoor honderden malen duurder dan platina. Maar een spoor, eenhonderd zevenenzestig milliardste gram (0,167 gamma) biotine per liter voedingsoplossing is reeds voldoende om gist normaal te doen groeien.
Van de milieufactoren is water wel de voornaamste. Het protoplasma bevat steeds veel water. Van de levende stof als systeem van colloïden zijn alle moleculen met een zeer dun laagje water overdekt, met een z.g. waterfilm. Het water kan op die wijze tot in elk plekje van de levende cel doordringen en kan alle opgeloste stoffen, die het protoplasma moet gebruiken dus overal brengen.
Het protoplasma heeft een zeer sterk waterbindend vermogen. Alle organismen bestaan grootendeels uit water, het menschelijk lichaam b.v. voor 65%.
Het leven is dus steeds gebonden binnen de temperatuurgrenzen van water, dus van 0 tot 100° C. Wanneer het grootste deel van het water verdampt is, kan de levende stof soms in een rusttoestand overgaan, zooals o.a. in sporen en zaden. (droog graan bevat nog ongever 10% water).
Sommige raderdiertjes en beerdiertjes kunnen zooveel water verliezen, dat de cel overgaat in een droogteslaap. Ze kunnen dan als microscopische korreltjes vervoerd worden; ze weerstaan de laagste temperaturen (—271° C). Wanneer ze na jaren weer in water komen, wordt het latente leven weer gewekt en ontwikkelen zij zich weer normaal verder.

De kenmerken van het leven zijn dus: beweging, stofwisseling groei, prikkelbaarheid, vermenigvuldiging. Deze processen gezamenlijk kenmerken het leven; houden ze op, dan is het organisme gestorven.
Bij levenlooze stof treft men wel eens enkele dezer processen aan. Zoo kan in de levenlooze natuur ook wel stof-wisseling optreden, maar daarbij wordt de stof maar éénmaal omgezet. In bepaalde gesteenten kunnen b.v. de oorspronkelijke mineralen geheel worden vervangen door andere, met behoud van structuur. Van fossiele schelpen is de kalk molecuul na molecuul vervangen bv. door kwarts, met behoud van alle details.
Ook groei, d.i. toename in grootte, komt voor in de levenlooze natuur bv. bij kristallen; terwijl deze uitsluitend groeien door afzetting van stof uit de omgeving aan hun oppervlakte, vindt bij levende wezens de groei van binnen uit plaats; hij wordt, zooals wij zagen, geheel geregeld door de levende protoplasten.

In de oerstof, in het protoplasma van zulk een microscopisch eencellig wezen vinden dus verschillende processen naast elkaar plaats. De levende stof is als het ware een machine, die opgebouwd is uit dezelfde soort stoffen als zij verbruikt; bouwstoffen en bedrijfsstoffen van deze machine zijn dezelfde. De stoffen moeten dus een zekere mate van bestendigheid hebben en toch chemisch aantastbaar worden als er bepaalde reactieverwekkers, enzymen, aanwezig zijn. Deze enzymen maken de bouwstoffen tot bedrijfsstoffen, maken van stabiele, actieve stoffen. Zij regelen het verloop der chemische processen in de chemodynamische machine. Zij bepalen de snelheid en de onderlinge coördinatie dier processen, d.w.z. het naast elkaar verloopen.
De levende cel wordt ook wel eens vergeleken met een groote stad, waar vele transportwegen voor aanvoer en afvoer elkaar kruisen. Alleen door een goede leiding kan dit verkeer ordelijk en snel verloopen. In de cel wordt die regeling door de enzymen tot stand gebracht.
Binnen in het protoplasma bestaat dus een schitterende regeling, zoodat die verschillende zoo ingewikkelde processen geheel geordend naast elkaar verloopen. Toch kunnen storingen optreden. Wij zagen reeds, dat na flinken groei een wanverhouding tusschen oppervlak en inhoud optreedt, waardoor de processen niet goed meer verloopen. Deze bezwaren worden opgeheven doordat de cel gaat deelen. Dit ingewikkelde proces zullen wij een volgende maal bespreken, waarbij wij dan vooral op de beteekenis van de kern voor de levensfuncties van de cel zullen wijzen.

Prof. J. M. GEERTS

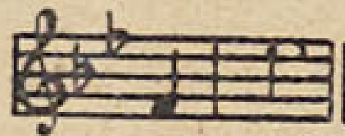
EEN KORTE BESCHOUWING OVER ONS VOLKSLIED

Dit onderwerp is de laatste jaren nog al eens aangesneden en er zijn vele zeer goede, althans goed bedoelende brochures over verschenen.
Oogenschijnlijk lijkt het een vrij gemakkelijk onderwerp, doch bij verdere en diepere beschouwing blijkt het toch nog niet zoo eenvoudig te zijn.
Dat ons volk, onmuzikaal zou zijn, zooals wel eens beweerd wordt, is een bewijs van groote onkunde ten aanzien van onzen volksaard.
Integendeel ons volk is van aanleg zeer muzikaal. In de eerste plaats kunnen wij dan wijzen op de internationale bekendheid van onze orkestleiders en toondichters, voorts op onze werkelijk goede orkesten en radio-orkesten. Ook onze instrumentalisten genieten in het buitenland dikwijls de voorkeur, omdat men weet dat de Nederlander streng is in zelfcritiek en zich niet gaarne voor iets uitgeeft als hij zelf niet overtuigd is, dat hij zich in alle omstandigheden kan handhaven. Wat het terrein van den zang betreft behoeven we maar enkele namen te noemen, b.v. Messchaert, Urlus, Orelio, Noordewier, Culp, Engelen Sewing enz.
Maar tenslotte is dit iets dat de „volksziel" weinig beroert of aangaat. Komen we nu tot het volksleven, den volkszang, dan moeten we vaststellen, dat ook de Nederlander zich gaarne uit in liederen. Of deze liederen nu wel altijd van het goede slag zijn, zou ik niet graag willen beweren. Integendeel, meestal moeten wij tot onze ergernis bekennen, dat dit soort volkszang, als men het dan nog zoo noemen kan, beneden peil is. Wat is hier nu de oorzaak van? Of liever gezegd, welke zijn de oorzaken, want er zijn meer factoren, die eraan meewerken of meegewerkt hebben, dat onze volkszang steeds dieper is gezonken.
Mijns inziens is een der voornaamste oorzaken, dat op de scholen veel en veel te weinig zang wordt beoefend. Dikwijls maar een kwartier in de week en dan nog onder leiding van een klasse-onderwijzer, die zelf den zang beschouwt als het vijfde rad aan den wagen. Wat wil men daar voor goeds van verwachten? Zangonderwijs, en dan deugdelijk onderricht in notenkennis, maatverdeeling enz. enz., behoort gegeven te worden door een zangleeraar, althans door een geschoold musicus. In de tweede plaats is het cabaretgenre ook oorzaak van de ontaarding van onzen volkszang. Een ieder die maar even een doodeenvoudig mopje op de piano kon spelen, zette zich ter componeering van onze hedendaagsche cabaretliedjes. Ik behoef hier niet de namen te noemen van de „artisten" die in variété en bioscooptheaters deze liedjes uitbrachten, het ééne nog sentimenteeler of kwijlender dan het andere. Maar — het publiek slikte het, en wel wegens gebrek aan goede Nederlandsche volksliederen, en voorts door het ontbreken van behoorlijke propaganda daarvoor.
Wat moet men nu verstaan onder „goede Nederlandsche volksliederen"? Goede Nederlandsche volksliederen moeten in de eerste plaats in het gehoor liggen van iederen Nederlander. Er moet een frissche wind door waaien en het is volstrekt niet noodig, dat altijd ons Vaderland daarin bezongen wordt. Neen, luimig en ernstig moeten zij zijn. Niet weeïg sentimenteel, maar frisch; velen ook in marschtempo, opdat trekkers, arbeidsdienst, kortom alle militaire of semi-militaire groepen deze liederen op marsch kunnen zingen. Daarnaast natuurlijk ook liederen in andere maatverdeeling voor de huiskamer. Een en ander neemt echter niet weg, dat van een marcheerenden troep, die een goed lied zingt, veel meer propaganda uitgaat, dan van een zingend naaikransje.
Dr. Jop Pollmann bespreekt nu in zijn brochure „het goede Nederlandsche lied" verschillende liederen voor zooveel hun intervallenverdeeling en hunne dichters betreft.
O.m. haalt hij aan, dat de verdeeling van

een fout zou zijn. Dit kan ik niet inzien, want ook onze spreektaal beweegt zich voort in verschillende verdeelingen. Wanneer men zijn praten of spreken goed beluistert, dan zal men merken, dat men daarin alle verdeelingen aantreft, gelijke achtsten evengoed als achtsten met een punt en een zestiende, of triolen.
Deze verdeeling nu in muziek over te brengen is m.i. niet fout, evenwel moet men ervoor waken te overdrijven.
Ook bepleit Dr. Pollmann de kleine intervallen, d.w.z. geen groote sprongen maken, hoewel de afstand

b.v. dikwijls voorkomt en ook soms niet te vermijden is.
Modulaties vindt hij ook uit den booze, terwijl de beste omvang van het volkslied zou zijn van

Wanneer men nu steeds in de volksliederen binnen dezen omvang zou blijven en niet eens van een kruis of mol zou gebruik maken en maar steeds een slap rhythme volgde van gelijke achtsten, kwarten of halve noten, dan vrees ik, dat het volkslied zeer gauw grondig zou vervelen en spoedig tot het verleden zou behooren.
Het rhythme van de muziek moet volstrekt samengaan met het rhythme van het gedicht en den spreektrant.
Zeker, er zijn treffende staaltjes aan te wijzen waar dit niet het geval is en nog wel in toonzettingen van vooraanstaande toondichters, maar deze behooren toch tot de uitzonderingen.
Wie moeten onze volksliederen toonzetten? Deze vraag is moeilijk te beantwoorden. We hebben veel bekende toondichters gehad en hebben er ook nu nog, die zich aan het toondichten van volksliederen hebben gewijd.
Wie heeft het als volkszang-componist tot bekendheid gebracht? Zeker, we hebben er bekenden, zooals Wierts en nog anderen, maar hoevele van hunne liederen, en welke, zijn nu werkelijk tot het VOLK doorgedrongen en blijven hangen? Maar weinigen. Hoe dit komt? Het is niet te zeggen; het eene lied wordt populair door den tekst, het andere door de muziek, soms door een enkele strophe. Men kan daarom niet uitgaan van de veronderstelling, dat alleen liederen, die door alleszins bekende toondichters worden getoonzet, succes zullen hebben. Wel behoorde er op de in den handel te brengen of op de te leeren volksliederen toezicht gehouden te worden, opdat alleen de goede tot het volk komen. Ook toezicht op de te zingen cabaret-liederen in de variété- en andere theaters zou zeer goed werken en zou lang geen overdadige weelde zijn.
Hoe staat men nu tegenover liederen van vreemde herkomst, maar met in het Nederlandsch vertaalde woorden? Hoewel er zeer goede liederen bij zijn, zijn deze in het algemeen toch niet aan te bevelen. Echter is het toch nog altijd beter een vertaald Duitsch lied te zingen, dan Ouwe Taaie, Dat we toffe jongens zijn, of Houdt er den moed maar in, en meer van dat fraais. Het eenige wat er op zit zal dus zijn, dat volkslied en volkszang van overheidswege geleid, beschermd en gepropageerd worden. Een Nieuwe Tijd zal, wanneer hij eenmaal tot het Volk is doorgedrongen, vanzelf nieuwe lied- en toondichters verwekken. Dat is een zaak die vrij en natuurlijk moet groeien.

FRITS JAKMA Sr.

Et Kiendje

Lies van Mierlo | Frits Jakma Sr.

Naief, doch met veel voordracht — versnellen

De men-sche zee je: Kijk die vrouw, Die vrouw die draagt 'n keind. Dè zee-je

pp

teru̲ghouden — met innige voordracht

ze, mer 't waar nie waor, ze wa-re zien de bleind. Ik heb m'n kiend-je wel ge-brocht En

un poco string. — rit. — p — con ped.

vertragen

ja, ik lee wa pijn; Mer nee, ge-dra-ge hè-'k-et nie; Et kiend-je dè droeg mijn.

suwez — pp — rit. — morendo

De mensche zeeje: kijk die vrouw
Die vrouw die draagt 'n keind.
Dè zeeje ze, mer 't waar nie waor,
Ze ware ziende bleind.

Ik heb m'n kiendje wel gebrocht
En ja, ik lee wa pijn;
Mer nee, gedrage hè-'k-et nie;
Et kiendje dè droeg mijn.

Lies van Mierlo

Een Weerman over ....

Wij willen een volk zijn geen massa worden!

„De soldaten aan het Oostfront hebben slechts één vijand en één zorg: zij zijn beide belichaamd in de „Iwans", die op 100, 200 of meer meter aan den overkant liggen.
Zij, die actief aan den politieken strijd in Nederland deelnemen aan Musserts zijde, mochten vermoedelijk vaak wenschen, ook maar één vijand en één zorg te hebben. Zij staan echter temidden van een opgehitst en misleid Volk, vijanden zijn overal, vaak zelfs in het eigen kamp en de zorgen om de Beweging en de toekomst zijn zeer, zeer vele."
In deze woorden, die een der vele W.A.-vormingsleiders, die aan het Oostfront staan, in een brief naar het Vaderland schreef, heeft hij een waarheid vastgelegd, die hun, die eerlijk en oprecht, maar tegelijk nuchter en sterk in den strijd voor het nationaal-socialisme willen blijven in dit vijfde oorlogsjaar, dagelijks voor oogen moet staan.
Een der verbitterdste en hardnekkigste vijanden in onzen eigen kring, waartegen juist in het bijzonder de vormingsleiders altijd weer hebben te vechten, is het gebrek aan inzicht.
Het is een bekend feit over welks wenschelijkheid men natuurlijk eindelooze discussies kan opzetten, maar dat desondanks een *feit* blijft — dat de meeste menschen tot de Nationaal-Socialistische Beweging niet komen op grond van een studie vàn en inzicht ín de nationaal-socialistische beginselen als geheel, maar in doorsnee wegens een practische stellingname der Beweging op een bepaald gebied, dat om een of andere reden den betreffende bijzonder belang inboezemt.
Het gevaar, dat hij het nationaal-socialisme vereenzelvigt met de verwezenlijking van dit, zíjn stokpaardje (zooals de duizenden anderen ook duizend andere stokpaardjes hebben) en dat hij de resultaten afmeet naar datgene, wat nu juist precies op dìt gebied bereikt wordt, blijft zoolang bestaan, totdat de vorming in de Beweging, door opvoeding en daad erin slaagt hem bij te brengen, dat het nationaal-socialisme een levensbeschouwing is, waarvan kracht en waarde door geheel andere dingen worden bepaald.
Het is duidelijk dat dat in de verwarrende omstandigheden van nú nóg minder eenvoudig is dan anders. Dilettantisme, haast, gebrek aan de rust, die de allereerste voorwaarde voor gericht denken en doelbewust handelen volgens een vaste, klare lijn is, komen zóó algemeen voor, dat het dikwijls schijnt of de weinigen, die wél houvast hebben, omdat ze hun werk beheerschen, hun doel kennen en het bij hun handelen ook onder de grootste moeilijkheden in het oog weten te houden, in de massa verloren loopen.
Dat dit verschijnsel in ons volk zoo algemeen is, sluit in, dat het ook de Beweging die uit dit volk voortgekomen is, ernstig bedreigt.
Ik wees er elders reeds op, dat dit gevaar van het groeien van het bolsjewisme van binnenuit (want dit is de uiterste onontkoombare consequentie van deze wanorde en ongerichtheid) in het heden o.a. kan worden afgemeten aan het feit, dat de moordenaars onzer kameraden voor het overgroote deel behooren tot juist die groepen der bevolking, waarvan men ons altijd heeft trachten wijs te maken, dat dié beslist onaantastbaar voor het bolsjewisme waren, als de gegoede burgerklasse, de orthodoxe, protestante en katholieke geloovigen e.d., zoodat er weinig verbeeldingskracht voor noodig is om zich te kunnen indenken, hoe groot en acuut dit gevaar zou worden, wanneer ons volk door de ontwikkeling van den oorlog voor levensverhoudingen zou worden geplaatst als waaronder een groot deel van het Dietsche Volk door de onmenschelijke terreur vandaag gedwongen is te leven.

Het is duidelijk, dat alleen een staalharde kern van waarachtige doelbewuste nationaal-socialisten dan zal kunnen standhouden en daarom hebben wij verbeten en vasthoudend te vechten tegen alles, wat in ons Volk, maar vooral in de Beweging in de richting van deze bolsjewiseering wijst.
Wij hebben óók en juist in den tijd, waarin zoo menige waardevolle persoonlijkheid aan den strijd op leven en dood ten offer valt, dáár waar de échte persoonlijkheid een zwaren strijd tegen de hem bedreigende, inkapselende en vervlakkende massa heeft te voeren, vóór die persoonlijkheid partij te kiezen. Niet om haarszelfs wille in de eerste plaats, maar omdat wij inzien, dat dit de eenige manier is om de werkelijkheid van het bolsjewisme te ontkomen door namelijk EEN VOLK TE ZIJN.
Alleen in de levende eenheid van het volk, dat een hoog doel en een grootsche opgave in de wereld heeft, kan de menschelijke persoonlijkheid, die in de massa, in de horde te gronde moet gaan (omdat deze de eeuwige beweging van haar vormloosheid en doelloosheid moét uitwisschen om zelf te kunnen blijven bestaan) zich in vollen rijkdom ontplooien.

Wij, die in de eigen gemeenschap, die wij in de Beweging bouwen, ons Volk reeds een voorafbeelding willen toonen van wat wij willen, dat het morgen zélf zijn zal, hebben dus bewust stelling te nemen tegen vervlakking, gelijkmaking, jabroerschap, omdat wij weten, dat deze verschijnselen den weg effenen voor een ontwikkeling, aan wier einde de massa staat, die als levensruimte het bolsjewisme heeft.
Hoe „gemakkelijk" het ook soms mag schijnen maar méé te huilen met de wolven in het bosch of in hooghartige eenzaamheid de massa de massa te laten, voor ons nationaal-socialisten komt slechts één levenshouding in aanmerking: strijdende *in* het volk, met den moed on-populair te zijn, mede ideaal en gestalte van dit volk voor de toekomst bepalen door tot levende werkelijkheid te maken, wat wij in wezen, in diepste wezen nog altijd *zijn*: een volk van hoogbegaafde menschen.

Vèrstrekkende hulp aan de begaafdsten om hen in staat te stellen datgeen te bereiken, waartoe zij in staat zijn, is daarbij slechts één van de consequenties van het leidersbeginsel, dat het nationaal-socialisme huldigt, want niet de met geweld door één man beheerschte vormlooze, vermaterialiseerde massa, maar het in al zijn geledingen levende, groeiende, strijdende Volk, waarin niet alleen de Man aan de allerhoogste spits, maar ook ieder, die een geringere verantwoordelijkheid draagt, een volwaardige, doelbewuste, bekwame en dus met *volledige* verantwoordelijkheid bekleede persoonlijkheid is, blijft het doel.
Stellen wij ons daarbij in dezen tijd vooral voor oogen, dat dit doel slechts bereikt kan worden, wanneer de oude strijders, die het leeuwendeel van de lasten van den strijd moesten en moeten dragen, slechts zullen kunnen slagen, wanneer zij zelf deze zwaarste lasten als een vanzelfsprekendheid *blijven* beschouwen en daardoor hun eigen rijen blijven opvullen met de oprechte, strijdbare, offerbereide jonge revolutionnairen, die het Doel en niet zichzelf dienen!

J. J. v. d. HOUT.

DYNAMIEK

Een echt modewoord is het geworden, dat „dynamisch". Dynamisch moeten wij zijn, dynamisch onze propaganda, dynamisch onze vorming, dynamisch onze pers en dynamisch onze kunst. Vraagt men den man, die dit woord zoo naarstig en zoo geestdriftig gebruikt, wat hij er eigenlijk mee bedoelt, dan zult U een selectie te hooren krijgen uit tallooze antwoorden, zooals: nou ja, ik bedoel daarmee dat er „vaart" in moet zitten, ik bedoel hartstocht, ik bedoel „tekeer-gaan". ik bedoel enthousiasme, ik bedoel tempo . . .
Het is zoo'n mooi woord: dynamiek, dynamisch, — anders was het misschien beter, er maar niet meer over te spreken. Niet alleen *mooi* is het woord echter, het geeft ook een begrip weer, dat in dezen vorm inderdaad nieuw is, nieuw geworden is door zijn toepassing op onzen nationaal-socialistischen strijd.

Laat ons dan beginnen met op te merken, dat er vele mannen en vrouwen zijn, die de „nieuwe orde" zijn toegedaan, die leden zijn (oude trouwe leden soms zelfs) van de Beweging, wier houding, wier activiteit elke dynamiek mist. Het zijn die „colporteurs", die lusteloos op een straathoek hangen, met een „VoVa" tegen het slappe lichaam gedrukt, en bijna wrevelig zijn, als ze uit hun droomen gewekt worden door iemand, die „ook zoo'n krantje" zou willen koopen. Die colporteurs, die, aan een huisdeur plakkend, door het zuinig-geopende kiertje mompelen: „nog intresse voor Fokkefadeland?" Die „leden", die, dapper met het insigne gesierd, angstig in een hoekje van de coupé geperst zitten, en die leelijke anti's maar rustig venijn laten spuiten, zonder zelf het juiste woord op de juiste plaats ertusschen te kunnen — of te durven — plaatsen. Die leden, die naar een „verplichte vergadering" zeulen alsof het een doodgesleurde gewoonte-godsdienstoefening betrof, die groepsleiders, die hun vergaderingenprogram met de regelmaat-van-een-klok afwerken, maar zonder ooit één poging om de leden in geestdriftige activiteit te houden, om deze vergaderingen eens aantrekkelijk te maken, eens een nieuwe list te verzinnen om eens tegenstanders uit hun, en in onze, tent te lokken. (Natuurlijk moet ik voorzichtigheidshalve, om de verontwaardigde brievenstroom althans tot een minimum te beperken, meteen erbij zeggen, dat U, geachte kameraad-lezer, natuurlijk *niet* tot deze lieden behoort, — maar *U* bent dan ook wèl „dynamisch").

Een aan woordspelingen verslaafd kameraad sprak eens naar aanleiding van de mode-dynamiek, van „dynamystiek", en inderdaad is er een bijna mystieke glans aan het — juist gebruikte — woord dynamiek. Beteekent het woord in zijn taalkundige beteekenis niets anders dan kracht, of ook macht, wij zouden het begrip het liefst als volgt willen omschrijven: dynamiek is die inhaerente (onafscheidelijke, ingeboren) kracht van een idee, waardoor zij van abstract denkbeeld tot veroverende daad wordt, of liever: waardoor zij een bijna onafzienbare reeks van vervoerende daden geboren doet worden.
Met het woord „idee" duiden wij inderdaad een abstract (dus door denken verkregen, en niet uit de werkelijkheid aangeleerd) denk-beeld aan. Wanneer wij bijvoorbeeld de idee „rechtvaardigheid" nemen, dan is eenieder van ons daarvan langzamerhand, door telkens weer nadenken, en door telkens en telkens weer tegenover het onrecht, dat wij zien, het ide-ale tegenbeeld te plaatsen, een bepaald beeld ontstaan, dat wij evenwel nog nooit in de werkelijkheid gezien hebben. Wordt nu dit beeld in ons zóó machtig, wordt de invloed ervan op ons handelen zóó dwingend, wordt ook door ons beleven van het ideaal dit voor anderen tot een zoodanig dwingende macht, dat er bepaalde daden — veroverende daden! — het gevolg van zijn, dan is er geen enkel woord dat zoozeer deze geheimzinnige macht weergeeft als het woord: dynamiek. Veroverende daden zullen het zijn, want het zijn daden die op de — dikwijls leelijke, on-ideale — werkelijkheid telkens iets van het ideaal veroveren.

Het is uit de vele uiteenzettingen over het begrip „revolutie" en „revolutionnaire "wel duidelijk geworden, dat een revolutie zonder zulk een dynamische idee niet bestaan kan. Wanneer idee-looze individuen zich aan een revolutie bezondigen, dan is dit steeds een revolutie van het geweld-zondermeer, van de vernietiging, van de afbraak alleen. Nu is vernietiging, afbraak en geweld onmisbaar bij de revolutionnaire werkzaamheid, maar wanneer zij niet perioden, phasen, zijn op den weg naar een ombouwen van de werkelijkheid in de richting van de dynamische idee, dan zijn zij niets anders dan de ziekelijke uitbarstingen van een niet eens ongevaarlijk soort van krankzinnigen.

Omgekeerd, wanneer wij te doen hebben met personen, die de idee „wel aardig" vinden, die „er wel wat voor voelen" of er de bijkomstigheden aantrekkelijk van vinden, zonder ooit tot de idee-zelf door te dringen, dan merken wij alweer op, dat — o, zeker, zij zijn te fatsoenlijk, deze menschen, voor daden van zinloos geweld — hun daden, hun bovenste-beste bedoelingen, zonder veroverende kracht blijven: voor hen leeft wel iets-van-het-ideaal, maar het ideaal is voor hen niet zin-en-inhoud van geheel hun denken en doen geworden. En dit laatste nu is een eigenschap, zonder dewelke wij ons geen waarachtigen revolutionnair, geen nationaal-socialist dus ook, kunnen voorstellen .
Het zal duidelijk zijn, dat men zich zulk een dynamiek niet kan „aanschaffen", aanleeren of op andere wijze verwerven. Er zijn er wel, voor wie de revolutionnaire idee eigenlijk, als zij het eerlijk zouden moeten zeggen, weinig bekoring heeft, maar die dan toch, omdat zij meenen, dat dit voordeelig, of mode, of nu eenmaal onvermijdelijk is, althans de uiterlijke verschijnselen ervan maar overnemen. Deze door geen dynamische idee gevoede schijn-revolutionnairen zijn over het algemeen gemakkelijk te herkennen, het zijn wat de volksmond noemt de „opgewonden standjes," wier optreden alleen maar de lachlust wekt.

Neen, de dynamische kracht van een idee deelt zich altijd slechts aan een kleine minderheid mede, die echter door deze geladen-heid een ongehoorde kracht verwerft, waardoor zij duizendmalen sterkere tegenstanders kan verslaan, terwijl zij op den duur de besten dezer tegenstanders door de dwingende kracht harer idee, door haar dynamiek derhalve, tot medestanders maakt.

Wij kunnen derhalve niet zeggen, dat wij dynamisch moeten zijn of worden, wij kunnen ook niet wenschen of hopen, dat wij het zouden zijn: wij kunnen het alleen maar *zijn*. Zijn wij het niet, dan zijn wij alleen maar beste brave burgerlijke menschen van gisteren (hoezeer wij ook „tekeer" gaan) en deden wij maar beter een Beweging te verlaten, waarin wij toch nooit thuis zullen behooren.

Maar de nationaal-socialistische idee zelf is onoverwinlijk. Daarom was deze oorlog reeds met de geboorte van Adolf Hitler gewonnen.

ARN. ETMAN

En toen kwam het water....!

Sedert 1792 heeft het boerenbedrijf reeds tot mijn familie behoord. Geslacht op geslacht had hier wel en wee, opgang en neergang in steeds wisselenden gang meegemaakt.
Zie rondom U: het woonhuis, de stallen, waarin het vee en de schuren, waarin de producten een plaats vonden zijn verouderd, hier en daar wat bijgewerkt, in 1864 gedeeltelijk vernieuwd. Zij dragen het stempel van waardigheid en doelmatigheid. De bodem echter bleef in al die jaren dezelfde. Deze bodem gaf aan vele monden brood (ons gezin bestaat uit 8 personen en mijn vader kwam uit een nest van 12), ook buiten de boerderij, aan een deel van ons volk.
Jonge ja, wat is hier gewerkt en gezwoegd, wat al grootsch is hier voor de instandhouding van de gemeenschap verricht. Ga maar eens na, wat op dit bedrijf van 32 H.A. bouw- en weiland met 30 stuks vee in den loop van 152 jaren geproduceerd kan worden. Nemen we aan, dat er gemiddeld 20 melkkoeien aanwezig waren, die elk 10 liter melk per dag geven in 9 maanden van het jaar, dan hebben deze het respectabele getal van ruim 8 millioen liters melk geleverd.
Als je nagaat, hoeveel werk hieraan is geweest, elken dag van 's morgens 5 tot 's avonds 7 uur, met inbegrip van den Zondag, dan kun je niet begrijpen, dat de waardeering voor den boer altijd zoo gering is geweest en dat ons volk in alle kringen zoo geringschattend denkt over alles, wat van het land komt en met boer en vee te maken heeft.
Ja, nu is de boer in de mode, nu tracht men goede vrienden met ons te zijn, maar of dit zoo blijven zal?
Die slechte waardeering komt ook tot uiting, als een verzoek om verlaging van hypotheekrente werd gedaan. Dat was nooit mogelijk, hoewel ik voor zeer zware lasten zat. Toen ik in 1920 de boerderij van mijn vader overnam, stonden er een familieschuld van *f* 35.000 en een 2e hypotheek van *f* 30.000 op het bedrijf tegen een rente van 5 en 7%. Dat was geen kleinigheid, ik was nog armer dan Job. Maar je bent jong en enthousiast, je denkt, dat je alle moeiten met je jonge vrouw wel in korten tijd te boven zult komen, je werkt beiden als paarden, gunt je dag en nacht weinig rust, je offert elke ontspanning op en nooit maakte je een uitstapje, behalve een noodzakelijk familiebezoek.
We hadden veel geluk; weinig sterfte van vee, goede gewassen en een stel gezonde, bloeiende kinderen en we zouden er bovenop gekomen zijn, als niet vanaf 1930 een crisis intrad, die al onze schoone droomen van lieverlede in het niet deed verzinken. Door allerlei maatregelen meende de Overheid het verstoorde bedrijfsleven in evenwicht te kunnen houden. Landbouwcrisiscentrales werden gesticht en men begon op ongehoorde wijze in te grijpen. We kregen teeltbeperking van bepaalde producten, terwijl tevens hoopen groente werden vernietigd. Daarnaast trachtte men door minimumprijzen, door het merken van biggen, het schetsen van kalveren en het afslachten van drachtig vee op kunstmatige wijze het leven gaande te houden. Men maakte echter één onvergeeflijke fout: het afzetgebied van het door de natuur aangewezen achterland, Duitschland, werd totaal verwaarloosd. Reeds mijn grootvader wees er op, dat met de voortgaande vermeerdering der productie men meer rekening moest houden met het vasteland van Europa, dan met de overzeesche landen. Reeds toen was door hem de ervaring opgedaan, dat men op Engeland en op Amerika niet kon bouwen.

Het „dokteren" van de Overheid kostte een groot aantal dooden. Niet minder dan 2335 bodembezitters gingen in 1929—1938, dus in nog geen tien jaar, failliet, terwijl hun boerderijen in bezit kwamen van kapitalistische beleggers. De nood was hoog gestegen, nochtans begrepen de boeren niet, dat deze crisis, die tenslotte een internationale crisis werd, een gevolg was van de groote rol, die het internationale joodsche grootkapitaal speelde. Hadden zij dit begrepen, dan waren zij er zeker toe gekomen georganiseerd verzet te plegen tegen deze wanverhoudingen, wat nu echter slechts tot een paar nuttelooze pogingen van enkele moedige mannen beperkt bleef.
Eerst de oorlog van 1940 zou verandering brengen en bevestigen, dat Duitschland niet alleen de mogelijkheid opende tot afname van een groot deel van den oogst, doch tevens den stoot er toe gaf, dat onze leuze „Boerenland in Boerenhand", o.a. door de verordening inzake vervreemding van landbouwgronden, meer en meer werkelijkheid werd.
Het land- en tuinbouwbedrijf leefde weer op, wij kregen nieuwen moed.
Natuurlijk, de oorlog was een vreeselijk ding, maar die zou toch wel eens voorbij zijn. We kregen nu ook onze eigen boerenorganisatie, De Landstand, waarop wij zoo lang hadden gewacht en waarvan zooveel werd verwacht. De oorlog duurde en duurt lang en met hem en door hem kwamen en komen maatregelen, die voor de oorlogvoering noodzakelijk zijn, maar voor ons bedrijf minder prettige gevolgen hebben.
De omschakeling van de bedrijven, waardoor van weiland bouwland wordt gemaakt wat tengevolge heeft: inkrimping van den veestapel, minder kunstmest, minder personeel, minder gebruik van machines, dit alles werkt belemmerend op den gang van zaken. Maar het moet, ik weet het, alles staat op het spel. Wij boeren, die de nieuwe gedachte aanhangen brengen deze offers, omdat het niet anders kan.

Ik wist evenwel niet, dat het ergste nog moest komen: het water.
Er was reeds lang sprake van, dat hier en daar enkele stukken

land onder water zouden komen. Onze polder, had men mij verzekerd, zou geheel vrij blijven. Vandaag vier weken geleden echter kwam het bericht: ook jouw land komt door de inundatie-regeling onder water. Een mooi woord „inundatie", als je er niets mee te maken hebt. Ik dacht bij deze tijding door den grond te zinken. Slechts 2 van de 32 H.A. rondom huis en stallen zou „droog" blijven, de rest kwam er onder. Toen hebben we een aarden wal gelegd; bij elken schop grond ging een steek door mijn ziel, het was precies of ik m'n eigen graf groef.

En toen kwam het water ....
Dien dag zal ik nooit vergeten, want als je het water ziet komen op je eigen land, langzaam, tergend langzaam, dan klopt het bloed in je slapen alsof je kop bersten zal; dat water, dat eerst de slooten volmaakt en de greppels, verraderlijk langzaam, millimeter voor millimeter hooger stijgt, schuifelt als een slang en kruipt als een pad, dat zich vastklemt aan de kanten, zich als het ware optrekt aan elken grashalm, hooger, hooger, dat zich wringt in allerlei bochten, de gaten vullend, dat omloopt om de kleine stompe hoogten en bij 't hooger stijgen er overheen, dat aan den voet van het winterkoren komt, het bedekt en voortrollend een gewas koolzaad overstroomt, één voet, twéé, drié voeten . . . dat als een vlam lekt aan de dampalen en later de eerste planken van het hek bereikt, de tweede, de derde, alleen de punten steken er nog bovenuit, dat alles, kameraad, maakt je moedeloos.
God, wat een water, wat een vernieling op mijn land, hier ligt mijn werk bedolven onder water, hier ligt de arbeid van vele geslachten voor mij. Zij hebben dezen grond jaren lang bemest, geploegd en bezaaid en veel geoogst, want de polder is vet en goed. Hier stond ik machteloos en bij dat weten kneep ik woedend in mijn knuisten en zei tot mezelf: Het is nu niet meer noodig, dat ik 's morgens naar de lucht tuur om te zien, welk weer het vandaag zal worden. Mijn armen hangen slap, mijn handen zullen den ploeg en de spade niet hanteeren, mijn handwerk ligt stil, alsof de dood waart over het land. Straks zullen mijn buren maaien en oogsten en ik zal moeten toezien. Zoo heb ik een paar dagen gestreden, niet wetend, waarheen ik mij zou wenden, niet begrijpend, waarom nu juist mij dit moest overkomen.

Zie, kameraad, dit is iets, dat je moet leeren begrijpen, geloof ik.
Langzaam maar zeker kwam dan ook in mij op het besef, dat dit offer slechts een onderdeel was van het groote gebeuren van dezen tijd, waarin ieder, hetzij klein of groot, zijn offer brengt. Dat Nederland en Europa vechten om hun vrijheid en dat daarom dit water, waartegen men vroeger heeft gevochten, thans als bondgenoot optreedt en naar ik hoop, slechts tijdelijke schade aan een deel van Neerlands vruchtbare landouwen beteekent.
Zeg aan ons volk, dat ik dit offer breng voor Nederland en mijn gezin en voor de geslachten, die na mij komen. Want boven dit persoonlijk offer uit en boven het gemeenschappelijk offer, dat ons volk brengt en nog brengen moet, groeit een gemeenschapsvorm, die zonder offers niet denkbaar is. Zoo alleen ook is er waardeering voor het offer van den frontsoldaat, want hij geeft als het hoogste goed, zijn bloed; zoo komt er begrip, voor hetgeen wij doen, wij geven ons land; zoo wordt er een staalharde gemeenschap gesmeed, want ook gij hebt Uw offer, klein of groot, te brengen voor het algemeen belang.
Zie, wij op het land hebben vele voordeelen, wij leven in de natuur en vooral onze jeugd is zonnig en zorgeloos geweest. Maar ik sprak ook al over de moeilijkheden, die wij de laatste tientallen jaren beleefden. En als nu iemand zegt: de boer is een egoïst en een handelaar, dan antwoord ik hem met iemands woorden dit: „De zelfzucht van den boer is een stuk reactie geworden op het geweld, dat op hem is uitgeoefend." En zoo is het. Gij ziet op het oogenblik alleen maar den zwarthandelaar in hem, iemand, die alleen op winstbejag uit is, maar dit is niet juist. Elke boer is in wezen gebonden aan zijn bodem, dat is de werkelijkheid. Hij verzorgt zijn vee als zijn kinderen; hij verpleegt zijn akker, zooals ieder ander gezond mensch met liefde zijn werk vervult.
De boer, die vandaag den dag materialist is, is zoo gemaakt. Neemt hem zijn zorgen voor het bestaan weg, geeft hem de zekerheid, dat zijn product een behoorlijken prijs opbrengt, zoodat hij leven kan, dan slechts zal hij zijn, wat gij wenscht, dat hij is: boer in den vollen zin des woords, geen sjacheraar, geen uitzuiger, maar voedselverzorger van en voor de gemeenschap.
En wat het water betreft, meer en meer geloof ik, dat dit het ergste niet is; het komt er wel weer af en dan beginnen we opnieuw, naar ik hoop in een gewijzigde, in een nationaalsocialistische maatschappij.

Zoo sprak deze boer en uit zijn woorden voelde ik, de fierheid van zijn geslacht, speurde ik de felheid van zijn adellijk Germaansch bloed, klonk zijn liefde voor volk en land. Stil ben ik weggegaan en ik dacht: Wat een kerels, deze boeren, wat een moed leeft er in deze door zorg en moeite gekwelde doch gelouterde harten. Maar ook: hoe groot is de eereschuld, die Nederland na den oorlog aan deze, zijn beste zonen heeft in te lossen.
Want hoe groot is hun offer voor het Vaderland en voor Europa in den vorm van het golvende water op hun wijd uitgestrekte akkers.

J. V. D. BERG.

VASTBERADENHEID.

Een kloeck, en wel gehert [1]), een recht standvastich man
Draeght allen tegenspoet, soo langh hy magh en kan,
Steunt onbesweecken vast op sijns gemoedts betuyghen:
Hy is in druck gelijck een vast gewelfden boogh,
Die teghen allen last houdt sijnen rugh om hoogh,
End' hoe m'hem swaerder perst, hoe minder hy sal buyghen.

Simon v. Beaumont, 1573—1654.

[1]) *Gehert = moedig (beherzt).*

(no. 5). Dit wel zeer vlot geschreven boekje brengt in uiterst kort bestek iets te veel van het goede. De hieruit voortvloeiende zekere mate van vlakheid is den lezer slechts van betrekkelijk nut. Besproken worden o.m. het begrip sibbe, de familienaam, de erfelijkheid, de praktijk van het afstammingsonderzoek (stamboomen, kwartierstaten, e.d.).

Meer uitvoerig op de praktijk van het stamboomonderzoek wordt ingegaan door *H. L. Kruimel* in **„Stamboomonderzoek in de praktijk"** (no. 6). In slechts 30 blz. geeft de schrijver ons een duidelijk overzicht van het allerbelangrijkste der praktische genealogie. Uit den aard der zaak wordt de meeste ruimte besteed aan de bronnen voor het onderzoek, als daar zijn de registers van den Burgerlijken Stand, de archieven enz. Gewezen wordt verder op de beteekenis der familienamen, het oude handschrift, terwijl ook enkele voorbeelden over samenstelling van een stamboom gegeven worden.

Het belang van voldoende kennis van het oude handschrift bij het beoefenen der genealogie wordt ons te meer duidelijk uit een speciaal aan dit onderwerp gewijd deeltje **„Beknopte handleiding tot de kennis van het Nederlandsche oude schrift"** door *H. Brouwer* (no. 9). Na een algemeene inleiding volgt een overzicht der in aanmerking komende archivalia en een korte bespreking daarvan. Het werkje bevat verder een lijst van 16e en 17e eeuwsche lettertypen, benevens talrijke reproducties en transscripties van handschriften. De wijze van behandeling laat, mede door de goede omlijning van het onderwerp, weinig aan duidelijkheid te wenschen over.

Hoe nauw genealogie en erfelijkheid samenhangen toont ons *Prof. J. F. van Bemmelen* in **„Afstamming en erfelijkheid en de kwartierstaat"** (no. 3/4). Vereischt bij het lezen is wel eenige kennis der biologische grondbeginselen. De gebruikte termen leveren anders moeilijkheden op. Prof. Van Bemmelen houdt zich hoofdzakelijk bezig met het bio-genealogisch onderzoek. Dit is de genealogie, welke een kwartierstaat niet enkel opbouwt op grond van namen e.d., doch vooral op grond van geestelijke en lichamelijke eigenschappen.
Soortgelijk is het boekje van denzelfden schrijver **„De achtergrond van de persoonskaart"** (no. 10). Aan de hand van de bij het Bevolkingsregister in gebruik zijnde persoonskaart worden, wederom hoofdzakelijk bio-genetisch, nagegaan de lichamelijke en geestelijke kenmerken van de betreffende, op grond van familienaam, voornamen, portret, handteekening, vingerafdruk, huwelijk, kinderen enz.

„De beteekenis van de Nederlandsche familienamen" bij het genealogisch onderzoek heeft *P. J. Meertens* (no. 11) trachten weer te geven. Het werkje is bedoeld als inleiding en handleiding voor diegenen, die iets omtrent hun eigen familienaam willen onderzoeken, het heeft verder geen wetenschappelijke pretenties. Verteld wordt over het ontstaan der namen en hun indeeling in groepen, de geografische verbreiding der familienamen en de daarmee samenhangende bio-genetische kenmerken. Het is jammer, dat zoo weinig aandacht besteed wordt aan het toch voor ons zoo belangrijke volksche element in de naamkunde. Opgegeven worden ± 3.000 namen, terwijl zich aan het einde van het boekje een uitgebreide literatuurlijst bevindt.

J. C. P. W. A. Steenkamp: **„Inleiding tot de wapenkunde"** (no. 1) heeft het zelfde gemis als het vorengenoemde deeltje. Wel geeft de schrijver een historische inleiding over het ontstaan der wapens, gevolgd door een chronologisch overzicht der stijlen in de verschillende landen. Dit gedeelte is echter voor den leek eenigszins verwarrend. Duidelijker worden de verschillende heraldische termen verklaard, terwijl tevens de verschillende bestaande soorten wapens aangegeven worden. Ondanks onvolledigheid en de bovengenoemde gebreken geeft het boekje den lezer toch een overzicht der heraldische beginselen.

„Het volkskarakter in de heraldiek" belicht speciaal het volksche element in de wapenkunde (no. 7). *C. Pama* poogt te verklaren, hoe van oudsher de verschillende volken hun aard in de keuze van hun wapenfiguren, de kleur en uitvoering der wapens enz. tot uitdrukking hebben gebracht. Daar de heraldiek op Dietschen grond is ontstaan, wordt veel aandacht besteed aan den invloed van den germaanschen volksaard op haar ontwikkeling. Zooals de gewoonte des schrijvers is, vertelt hij zonder onderbreking voort. Een zekere indeeling lijkt mij voor den leek wel zoo overzichtelijk.
Min of meer denzelfden inhoud als de vorige heraldische werkjes bevat **„Ons familiewapen"** van *C. Pama* (no. 15). Aan de hand van de geschiedenis wordt het ontstaan der wapens, speciaal van het familiewapen, de uitvoering en het belang hiervan enz. beschreven. Overvloedig is hierbij de gebruikte literatuur aangehaald. Ook dit boekje is vlot achter elkaar geschreven, lijdt echter aan hetzelfde euvel van onoverzichtelijkheid als het voorgaande. Aardig uitgevoerd is het bandje **„Heraldiek en ex-libris"** van denzelfden schrijver (no. 14). Wij vernemen, welk een groote rol de heraldiek bij het ontstaan van de ex-libris speelt. Stijl, fouten, bijzonderheden, enz. der ex-libris vanaf het ontstaan tot nu toe in de diverse landen worden, onder de gebruikmaking van tal van goede illustraties, uiteengezet.

Iets naders over de wel zeer eigenaardige **„Friesche eigenerfdenwapens"** bevat het gelijknamige werkje van *G. F. E. Gonggrijp* (no. 12/13). Hoe de vrije Friezen hun trots op het berechtigd erfgoed ook in hun wapens, de z.g. eigenerfdenwapens tot uitdrukking hebben gebracht, zal ook bij anderen dan Friezen en heraldici belangstelling wekken. Boeiend wordt bericht van Frieslands bevolking, haar grondbezit, vrijheid en adeldom, in vroeger tijden. Tevens bevat het boekje een beschrijving van de figuren, welke in de eigenerfdenwapens voorkomen en haar beteekenis.

Nauw verwant met de wapenkunde is de zegelkunde of sigillografie. De laatste noemt men zelfs de moeder der heraldiek. In zeer kort bestek heeft *J. C. P. W. A. Steenkamp* getracht alles wat met de zegelkunde samenhangt weer te geven. Voor een duidelijker overzicht zijn de trefwoorden vet in de marge gedrukt, terwijl deze zich tevens in registervorm aan het eind van het werkje bevinden. Ook hier is op de enkele bladzijden te veel van het goede samengebracht, zoodat de lezer met begrippen overweldigd wordt en hem slechts weinig in de herinnering blijft. Het best is het boekje over **„Zegels"** (no. 8) nog te raadplegen als naslagwerkje.

In **„De huismerken"** van *Mr. H. Reydon* (no. 2) staat: Naast het wapen van den edelman staat het huismerk van den boer en den burger. Dit buitengewoon duidelijke deeltje der serie vertelt wat huismerken zijn, waar ze hier en in het buitenland voorkomen. Wij vernemen, hoe de vorm dezer huismerken samenhangt met runen en andere zinnebeelden. Ook de beteekenis der merken in verleden, heden en toekomst wordt kort aangeroerd.

L. TEN CATE

E. J. Th. A. M. van Emstede: **Van Patronymica en geslachtsnamen in Drenthe.** Uitg. „Liebaert" A'dam, 1943, 66 blz.
Men verwachte achter dezen titel niet een werk over de Drentsche geslachtsnamen in het algemeen, de schrijver heeft enkel getracht, een zeer lofwaardige poging, alle gevallen van naamsaanneming in de provincie Drenthe in een overzichtelijke volgorde bijeen te brengen. Voor den genealoog, wien deze naamveranderingen dikwijls bij het onderzoek moeilijkheden opleveren, is dit boekje zeer zeker een beduidende aanwinst.
De stof is verdeeld in drie groepen, n.l.: I. *De geslachtsnaamveranderingen*. Hierbij voert het nieuwgeboren kind een aan dien der ouders volkomen vreemden geslachtsnaam; II. *De geslachtsnaamveranderingen en/of aannemingen*. In dit geval wordt het kind bij den doop de moederlijke achternaam gegeven; III. *De geslachtsnaamaannemingen ingevolge wettelijk voorschrift*. Dit is een opgave van al diegenen, die in den tijd van Napoleon hun geslachtsnaam lieten vastleggen of bij het ontbreken daarvan er een aannamen.
Elk der categorieën wordt aan de hand van een voorbeeld besproken, waarna van iedere groep de alphabetische opgave volgt. Den oningewijden is het niet mogelijk vast te stellen in hoeverre in de vermelding van namen en data drukfouten zijn geslopen en opgaven ontbreken.
Apart genoemd worden de z.g. patronymica, waarvan men verschillende soorten kent. De schrijver haalt enkele voorbeelden aan, terwijl hij verder een alphabetische lijst van voornamen geeft, onder vermelding van de daarvan afgeleide patronymica.
Het boekje bevat verder een overzicht van de als bronnen geraadpleegde doopboeken en registers van naamsaanneming.
Behoudens enkele minder duidelijke stijlwendingen in den tekst, valt er in deze uitgave slechts te waardeeren.

L TEN CATE

Henrik Herse: **Rood was het schild in top geheschen.** Uitgeverij Storm, Amsterdam. Vert. J. A. van der Made.
Henrik Herse schreef dezen roman aan de hand van historische gegevens, die Romeinsche schrijvers ons hebben nagelaten. Hij beschrijft een tocht van een Frankenstam, die door den Romeinschen Keizer Protus gedwongen was zich te vestigen bij Appollonia in het tegenwoordige Bulgarije aan de Zwarte Zee-kust. Doch bij oud en jong knaagt het verlangen naar het Noorden. Gunn, de geboren jonge leider, ontwerpt een plan, doch de tijd is nog niet rijp. Het wachten duurt hem te lang, hij vertrekt naar Rome, treedt in dienst bij den keizer en wordt zelfs tribuun. Leif dingt naar de hand van Gunn's verloofde Gerweig. Gunn keert na den afgesproken tijd niet terug. Gerweig's vader geeft zijn toestemming tot het huwelijk met Leif. De dag van de bruiloft is tevens de dag van vertrek naar het Noorden. Dan keert Gunn terug en het noodlot neemt onafwendbaar zijn loop. Maar deze menschen buigen zich niet, zij aanvaarden den strijd met het noodlot, dat als een allesbeheerschende macht over hun tocht ligt. Gunn verlaat het feest, wil later, wanneer de Franken aan boord klimmen van de veroverde Romeinsche schepen mee uitvaren, maar Leif, in een vlaag van jaloezie, belet hem dat en verwondt hem. Gunn ziet de vloot uitzeilen. Na veel omzwervingen voegt hij zich weer bij hen. Leif is de leider van den tocht en Gunn schikt zich. De schrijver teekent deze beide figuren, ondanks hun gebreken en tekortkomingen, zoo, dat zij ons beide sympathiek blijven. Leif toont zich een held, evenals Gunn. Gerweig blijft Gunn in haar hart trouw. En deze trouw, evenals de eer, zegevieren tenslotte, ook al gaat het lichaam ten onder. Dit boek toont ons de grootheid van de Germaansche levenshouding. Het is een Germaansch helden-epos en wordt ons al lezende tot een belevenis.
De vertaler is er in geslaagd de taal van den schrijver, die ons aan de IJslandsche saga's herinnert, te behouden.

W. G. PEPPINCK

Ben Moritz: **Ontsiering.** Uitgave Hamer. Prijs *f* 1.90.
Moritz is een van de weinigen die werkelijk als strijder optreden voor het behoud onzer kultuur en aan elken volzin, dien hij neerschrijft, bespeurt men hoezeer hem de zaak, waarover hij schrijft, ter harte gaat. De ontluistering van stad en land in den betrekkelijk korten tijd van honderd jaar, de gruwelproducten van architectonischen wansmaak, die door een totaal verblinde Overheid tientallen jaren geduld zijn, hebben Moritz tot het samenstellen van dit werk gebracht.
Het is te betreuren, dat het boek door tijdsomstandigheden in dit eenigszins benauwd formaat moest verschijnen, maar dit neemt niet weg, dat de strekking ervan uitstekend is. Ik ben van oordeel, dat de verspreiding in dezen vorm in elk opzicht in de hand moet worden gewerkt.

ED. GERDES

Dr. Johan Theunisz: **De Nederlandsche Oostkolonisatie.** Bij de Nederlandsche uitgeverij Hamer verscheen een boek, getiteld: De Nederlandsche Oostkolonisatie.
Nu is de Oostkolonisatie een gebied, waarover tot op heden weinig literatuur bestond en ook het aantal deskundigen op dit terrein is gering. Daarom is het zeer toe te juichen dat dr. Theunisz met dit gedegen werk een bijdrage heeft geleverd, die ertoe leidt dat velen in den lande thans kennis kunnen nemen van datgene wat tot dusverre slechts aan weinigen bekend was.
In oude kronieken lezen we dat er reeds in de negende eeuw Oostkolonisatie bestond; we hooren over Sint Anskar en Sint Adelard. Het Oostland waarop zij betrekking hadden lag in West-Duitschland hoogstens in midden-Duitschland. Wanneer dr. Theunisz thans echter over Oostland spreekt, dan bedoelt hij, zonder rekening te houden met de geografische beteekenis welke het woord „Oostland" op het oogenblik heeft, het land dat bespoeld wordt door den Dnjepr en de Wolga en dat dus veel verder ligt dan het huidige Generaal-Gouvernement.
„Toch kunnen wij Oostland alle eeuwen door met een tweede begrip gelijk stellen; altijd heeft Oostland beteekend: grensland.
Altijd waren Oostlandvaarders strijders, pioniers, voortrekkers", zoo lezen we in het werk van dr. Theunisz. Dit duidt op strijd en in dit verband kan geen andere strijd bedoeld zijn dan die welken de Germanen tegen het opdringend Slavendom voerden en die in de eerste plaats ten doel had de horden terug te jagen in Oostelijke richting en het op deze wijze veroverde gebied wederom te germaniseeren. Achter de overwinnende legers aan trokken dan vaak de emigranten en in de 12e eeuw was de golf, die zich in Oostelijke richting bewoog, tamelijk groot. In de 14e eeuw nam zij af om twee eeuwen later weer toe te nemen, waaraan de godsdienststrijd in de landen, welke onder heerschappij van Karel V stonden, niet vreemd was.
„Alles bij elkaar" zoo lezen we „maakt de Ne-

derlandsche Oostkolonisatie in de westelijke helft van het rijk als gevolg van de geloofsvervolging in de 16e en 17e eeuw geen overweldigenden indruk en kan zij met de middeleeuwsche niet vergeleken worden".
Zoo behandelt de schrijver op heldere, overtuigende wijze dit veelomvattende probleem en wij kunnen niet anders zeggen, dan dat dit nieuwe boek van dr. Theunisz een belangrijke bijdrage vormt tot de literatuur, welke tot nu toe over dit onderwerp verscheen.
Iets, waaraan de talrijke met Nederlanders gesloten contracten, welke eveneens zijn opgenomen, het hunne bijdragen.

B. v. d. TEMPEL

De deeltjes IV en V van de Oostlandreeks der uitgeverij Westland dragen tot titel **„De Agrarische politiek der Sovjet-Unie"** en **„De Komintern sedert het uitbreken van den oorlog".**
De samensteller van het eerstgenoemde werkje wordt niet vermeld, het is een goede vertaling uit het Duitsch door drs. J. Lammertse. In het eerste gedeelte van dit boekje worden achtereenvolgens de volgende onderwerpen behandeld:
De landbouwkwestie in het oude Rusland en de bolsjewistische revolutie;
De landbouwkwestie in de eerste jaren der bolsjewistische revolutie tot het begin der „totale collectiveering";
De strijd om de „totale collectiveering" der boerenbedrijven;
De socialistische opbouw van den landbouw;
De levensverhoudingen in den kolchoz, en tot slot
De economische resultaten der agrarische politiek der Sovjets voor den geheelen staat der U.S.S.R. en zijn afzonderlijke gebieden.
Bij de behandeling van een en ander wordt in ruime mate van statistische gegevens, welke het tijdvak 1916 tot 1938 bestrijken, gebruik gemaakt en dit draagt er in belangrijke mate toe bij om de behandelde onderwerpen op duidelijke wijze te illustreeren.
In het tweede deel van dit eerste werkje treffen we dan een beschrijving aan van de agrarische politiek der Sovjets in de van 1939 tot 1941 bezette Baltische en Oekrainsche gebieden, waarnaast aanhalingen van passages uit radiolezingen over deze materie een duidelijk beeld geven van de reeds ver doorgevoerde bolsjewiseering dezer gebieden.
In no. V: „De Komintern" behandelt Kurt Kupinski in vier hoofdstukken achtereenvolgens de houding van de Sovjet-Unie en de Komintern tegenover den oorlog, de activiteit der Komintern in de neutrale landen en de bezette gebieden, de activiteit der Komintern in Engeland en de Ver Staten en tenslotte de houding der Sovjet-Unie tegenover Duitschland.
Wanneer men dit werkje met aandacht doorleest, krijgt men eerst recht een indruk van de geweldige organisatie, welke den Sovjets ten dienste staat om het gevaarlijke doel dat men zich in het Kremlin gesteld heeft, nl. het aan zich trekken der wereldheerschappij, te verwezenlijken. Het geheele geraffineerde systeem der Komintern wordt tot in onderdeelen nauwkeurig behandeld en het geheel geeft blijk van het feit dat de Sovjets hierbij steunen op een organisatie, welke in alle lagen der maatschappij haar vertakkingen heeft.
Wij kunnen den lezers deze beide nieuwe uitgaven der uitgeverij Westland, waarvan ook „De Komintern" door drs. Lammertse op verdienstelijke wijze werd vertaald, ten zeerste aanbevelen.

B. v. d. TEMPEL

H. R. Schotten: **Sibbe en Stamboom.** Leerboek der sibbekunde voor de hoogste klassen der Lagere School en de jeugd die de school reeds heeft verlaten. Amsterdam. Uitgeverij Liebaert '43.
Bij de bovengenoemde uitgeverij is een alleraardigst schoolboek voor de hoogste klassen der Lagere School uitgekomen en ik denk hierbij in het bijzonder aan de scholen voor voortgezet gewoon lager onderwijs, teneinde den kinderen een idee te geven van sibbekunde. Op frissche wijze behandelt de schrijver, een onderwijzer aan een Ulo-school te Terborg, daarin, hoe de kinderen hun kwartierstaat kunnen maken. Daarbij doet hij telkens zeer belangrijke mededeelingen van sibbekundigen aard.
Ik zou den lezers van Ontwakend Volk en speciaal hun die aan het onderwijs verbonden zijn, gaarne dit boekje in de hand willen drukken, om te gebruiken bij hun onderwijs in geschiedenis.

Dr. F. BREEDVELT

Winterzonnewendeboek 1943/1944. Voor den Reichsführer ϟϟ, Hauptamt, uitgegeven door Uitgeverij „Storm", Amsterdam.
De Germaansche ϟϟ heeft haar leden een midwinterverrassing bezorgd door de uitgave van een Midwinterboek, dat er ondanks de materialenschaarschte, naar inhoud en uiterlijk keurig verzorgd uitziet.
Het bewijst ons, dat ook nationaal-socialisten in Nederland op letterkundig gebied met een uitgave voor den dag kunnen komen, die anderen ten voorbeeld gesteld kan worden.
Naast gedichten en proza van de beste nationaal-socialistische auteurs, bevat dit boek bovendien nog goede volksche fragmenten uit boeken en gedichtenbundels van mannen en vrouwen van onzen stam, die zich niet hebben bekend tot onze wereldbeschouwing, maar die werk leverden, waaruit de geest van het nationaal-socialisme onbewust spreekt.
Het geheel is verlevendigd met kleurenreproducties van schilderijen, goed-uitgevoerde foto's, houtsneden en verschillende Midwinterwende- en ϟϟ-liederen.
Ondanks het feit, dat zoo zuinig mogelijk met papier is omgegaan, is de opmaker er toch in geslaagd het geheel een aardig en frisch aanzien te geven, zoodat hiermede meteen het sprookje is weerlegd, dat het papiergebrek geen mogelijkheden zou bieden voor behoorlijke uitgaven.
Het boek is verdeeld in de volgende hoofdstukken: Inkeer, Wendenacht, en Tusschen de jaren. Het is niet mogelijk precies weer te geven wat in het boek staat, maar in het bijzonder het gedicht „Adolf Hitler" van Nico de Haas, een belijdenis van geloof in den Führer, waaruit kracht spreekt, en „De stalen helm" van Elkar Nickel, een verhaal, waarin de diepste gevoelens van onze wereldbeschouwing tot leven komen en voor een ieder begrijpelijk worden, zijn stukken, die een meer dan gewone aandacht verdienen.
Met het portret van den Führer en bovenbedoeld gedicht van Nico de Haas had het boek moeten openen. Dit is de eenige aanmerking op dit werk, dat altijd weer in stille oogenblikken door vele strijders ter hand zal worden genomen om zich te verdiepen in de wereldbeschouwing van ons ras.

HENK SCHUMACHER Jr.

Werner vom Hofe, Dr. Peter Seifert en *Werner Steinbacher*: **Duizend jaren Germaansche geschiedenis.** Vertaald door J. H. M. van Eerden. Volksche Uitgeverij Westland, Amsterdam 1944. Oorspronkelijk verschenen in de serie „Germanische Niederlande" onder den titel „Das Jahrtausend der Germanen" (Uitg. W. Crüwell Verlag Dortmund).
Dit boekje behandelt in een aantal — met ietwat kinderachtige plaatjes verluchte, echter door goede kaarten verduidelijkte — hoofdstukken de vroeg-Germaansche en vroeg-Middeleeuwsche geschiedenis der Nederlanden. Het is de bedoeling van de schrijvers om aan te toonen hoe de lotsverbondenheid van ons volk met het Germaansche midden op goede historische gronden berust. Daartoe leggen zij er volkomen terecht den nadruk op, dat de Nederlanden in de eerste duizend jaar van hun „Germaansche bestaan" een zich in geen enkel opzicht afzonderend deel van het groote geheel vormden. De historische gegevens maken een betrouwbaren indruk hoewel zij niet altijd even duidelijk verwerkt zijn. Argumentatie en stijl zijn populair; de vertaling is nogal slordig — er worden nogal wat germanismen gebruikt — en men krijgt den indruk, dat de bedoeling van de schrijvers niet altijd duidelijk wordt weergegeven.
Het is heelemaal geen onaardig boekje geworden, dat wel goed werk zal kunnen doen. Twee dingen zijn jammer: 1) dat de schrijvers hun particuliere standpunt ten opzichte van het Christendom, dat strijdig zou zijn met ons Germaansche wezen, wat al te nadrukkelijk naar voren brengen, 2) iets, wat den Nederlandschen lezer wantrouwend stemt: het verwarring stichtende gebruik van het woord „volk" op blz. 5/6, en de opmerking, dat de bewoners van de lage landen na het verdrag van Meerssen „Duitschers" geworden waren. Wat het laatste betreft: het „Duitsche" in den huidigen zin is er historisch niet zoo heel veel eerder dan het „Nederlandsche", en wat het eerste aangaat: in den vroeg-Germaanschen tijd kan men spreken van de eenheid van „ras", „bloed" en „stam", doch niet van „volk". Zoodra men „volk" kan zeggen, is de afzondering in twee naties, of beter: in een natie (de Duitsche) en een natie in wording (de Nederlandsche), een feit geworden.

Dr. PAULINA W. HAVELAAR

Franz Petri: **Germanisches Volkserbe in Wallonien und Nordfrankreich.** Uitg. Ludwig Röhrscheid Verlag, Bonn.
In een werk van 1040 bladzijden, bestaande uit twee deelen, wordt nagegaan en bewezen tot hoever de Frankische stammen naar het Westen drongen. Meer dan de helft van het werk wordt ingenomen door bewijsmateriaal, dat alle belangrijke namen behandelt der Belgische en Fransche kantons aan de overzijde der taalgrens.
Het werk vormt een tegenbewijs van verschillende Fransche schrijvers, zooals Fustel de Coulanges, die de Fransche herkomst zien in de romeinsch-gallische beschaving en den invloed der Germaansche penetratie afdoen in een hoofdstuk „Les Barbares".
Het boek wordt een bewijs voor de oude stelling van Ranke, „dass die Franken, die in Gallien vordrangen, eben solchen Stämmen angehörten, in denen das altgermanische Wesen auf das stärkste ausgeprägt war". Dat bewijst de archeologie.
Petri zegt: „Auch das Rassenbild, das uns die französischen und wallonischen Reihengräber-Friedhöfe geliefert haben, entspricht mit seinem absoluten Vorherrschen des hochgewachsenen und langschädeligen Typus genau dem aus den deutschen Reihengräbern bekannten."
Uit de geschiedenis der plaatsnamen, uit de archeologie en de taal- en dialectengeschiedenis blijkt, dat niet een Germaansch veroveraar het Merovingerrijk gesticht heeft, maar dat dit samenging met een volksverhuizing, die in verschillende golven over het bronnengebied van Schelde, Maas en Moezel tot de Seine voortging en waarvan de duidelijke bewijzen zelfs tot aan de Loire merkbaar zijn.
Op dezen krachtigen stoot kwam als gewoonlijk een reactie. De toestand van rust, die uit dien tegenstoot ontstond, is de huidige taalgrens.
Al spoedig onderging de Frankische bovenlaag den romaniseerenden invloed. Doch over de waterscheidingen van Schelde, Maas en Moezel was de weerstand sterker. Alleen werden plekken, waar de oude kultuur zich gehandhaafd had, zooals Atrecht, snel aangetast. Daar aan de latere taalgrens en vooral in Vlaanderen lagen dan ook de groote bezittingen der Karolingers.
Evenals het waarschijnlijk in den voor-Romeinschen tijd geschied is, kwamen de Frankische stammen ten tijde van de volksverhuizing uit het gebied van den Nederrijn en vonden dus over den Rijn reeds een gebied, dat sterker Germaansch was dan naar het Zuiden.
Bezien we de twee groote kaarten, die bij het 2e deel gevoegd zijn, dan zien we een opmerkelijk onderscheid. Op de kaart: „Die Verbreitung der Frühmittelalterlichen Bodenfunde zwischen Niederrhein und Loire", zien we een regelmatig en sterk voorkomen der Reihengräberfriedhöfe, zooals die in het heele Nederrijnsche gebied gevonden worden. Tusschen Seine en Loire wordt dit aanmerkelijk minder. Dan de kaart: „die Verbreitung der fränkischen Orts- und Flussnamen." Hier dringen alle aangegeven teekens zich sterk tegen de taalgrens aan en toonen dus de kracht van den tegenstoot, die van later datum is dan de opgravingen. Spaarzaam zijn de verkenningspunten tusschen Loire en Seine, veelvuldiger worden ze tusschen Aube en Marne, bij Reims, Laon en Amiens.
Het grootste bezwaar bij het onderzoek vormt het ontbreken van materiaal. We weten, dat de Frankenvorst Chlodio, die in 460 stierf, tot de Somme heerschte; we weten, dat zijn zoon Childerik in Doornik woonde en dat Chlodwig (Clovis) de Westgoten in Zuid-Frankrijk versloeg en de Bourgondiërs in het Oosten, waardoor elke niet-Frankische macht overwonnen was. Dit waren de z.g. salische Franken. De ripuarische drongen zuidelijker door tot den bovenloop van de Moezel.
Hoewel het geheele dialectengebied van de Alpen tot het Kanaal reeds lang in studie is genomen, blijven er groote moeilijkheden bestaan. Het onderzoek der namen gaat n.l. zoo ver, als de namen bekend zijn en dat gaat niet veel verder terug dan de 13e eeuw, toen de romanisatie zich reeds voltrokken had.
Desondanks herkennen we in de plaatsnamen en de namen van wateren en landschappen in genoemde gebieden den Germaanschen invloed. Hierbij één uit de honderden voorbeelden. Een der meest voorkomende uitgangen is loh, hetgeen hout of bosch beteekent. Arclou (Eure) is hetzelfde als ons Arkel (in 988 Arclo). Balleau is hetzelfde als het Drentsche Ballo en Bolloh in Westfalen, Barleux (Somme) hetzelfde als Barlo in Gelderland.

A. JOH. REINDERS

Het leven ontsluierd, Algemeene Biologie in populair wetenschappelijken vorm, onder redactie van Prof. Dr. *M. J. Sirks.* Uitgeversmaatschappij W. de Haan N.V., Utrecht, 2de dr. 1943, prijs geb. 7.90.
Nu de stof, waarmee de biologie zich tegenwoordig bezig houdt, zoo sterk is uitgedijd, gaat men er meer en meer toe over voor het schrijven van zulk een boek een aantal medewerkers te zoeken, waarbij ieder dat gedeelte behandelt, waarmee hij zich speciaal heeft beziggehouden. Dit komt de wetenschappelijke behandeling zeer zeker ten goede, maar brengt het gevaar mede, dat het boek minder een eenheid wordt. Het is de taak van den redacteur dit te vermijden. Zooals uit de achtereenvolgens behandelde onderwerpen reeds blijkt, is in bovengenoemd boek de redacteur hierin wel geslaagd.

In 1939 verscheen bij denzelfden uitgever ,,Het leven der Planten" en ,,Het dier in zijn wereld", beide eveneens door een aantal medewerkers geschreven. Een deel der medewerkers van ,,Het leven der Planten" schreef in dit boek ,,Het Leven ontsluierd" eenzelfde hoofdstuk. Een aantal der gekleurde platen en vele teekeningen zijn in beide boeken dezelfde.

In de inleiding wordt gezegd: ,,In dit boek willen biologen aan anderen, die de studie der levende natuur als hun vak of als liefhebberij beoefenen, maar vooral aan hen, die niet dagelijks met de biologie te maken hebben, vertellen, wat door de biologie onthuld is". In de inleiding van ,,Het Leven der Planten" heet het: ,,elk der medewerkers heeft er naar gestreefd de behandeling zoo te doen zijn, dat zij èn populair is, in dien zin, dat zij bestemd is voor lezers, die middelbaar onderwijs genoten hebben, èn tevens streng wetenschappelijk is, dus rekening houdt met den huidigen stand der biologische wetenschap".

Hiermee wordt duidelijk aangegeven met welken maatstaf deze boeken beoordeeld moeten worden.

De meeste hoofdstukken van ,,Het leven ontsluierd" beslaan 32 blz., een enkel iets meer. In Hoofdstuk I bespreekt Prof. Dr. Koningsbergen *de grondslagen van het leven*.

Dit is een levendig geschreven hoofdstuk, dat echter naar mijn meening voor vele lezers moeilijk zal zijn.

In 32 bladzijden wordt zeer veel besproken, hetgeen in verband met de beperkte ruimte kort moet zijn, maar voor den niet-bioloog wordt het lezen daardoor niet gemakkelijk. Ik denk hierbij aan de stofwisseling, aan de bespreking der milieu-factoren, waarbij het water met waterstofionenconcentratie en redoxpotentiaal, en vooral aan de bouwsteenen van het protoplasma volgens de voorstelling van Freij Wijssling en de selectieve permeabiliteit van het protoplasma met de coacervatie-verschijnselen van Bungenberg De Jong.

Hoofdstuk II, *de bouwsteenen der organismen*, door Dr. Ir. Wellensiek, is veel eenvoudiger, maar ook veel minder levendig, hetgeen natuurlijk ook aan de stof zelf, de cel en haar bestanddeelen, ligt. Het hoofdstuk is zeer duidelijk van indeeling. Er komen echter wel wat veel vaktermen in voor. De afzonderlijke termen voor de stadia van het kerndeelingsproces zullen b.v. den lezer matig interesseeren. Wel zijn de vaktermen consequent toegelicht.

Hoofdstuk III *De uitvoering van het bouwplan*, door Prof. Dr. Raven. Hierin wordt besproken, hoe het organisme gedurende de ontwikkeling zijn structuur, zijn bouwplan verwerkelijkt. De problemen, die zich voordoen bij de ontwikkeling van het dierlijk ei tot gedifferentieerd embryo worden uitvoerig en zeer duidelijk behandeld.

De verschillende proeven, waarop de beschouwingen steunen, worden door vele en royale teekeningen en foto's toegelicht.

Hoofdstuk IV. *De levensuitingen*. Vergelijkende physiologie door Prof. Dr. Jordan.

De levensverrichtingen van de verschillende organen van het menschelijke lichaam worden hierin uitvoerig behandeld, vaak nader toegelicht door physiologische waarnemingen bij bepaalde dieren. Dikwijls worden zeer aanschouwelijke beelden gebruikt om den lezer een proces te doen begrijpen. Het geheele hoofdstuk is bijzonder geslaagd, het voldoet naar mijn meening het best aan het door de auteurs gestelde doel.

Hoofdstuk V. *Het organisme in zijn milieu*, door Dr. Hubert en mej. Dr. Nicolai.

Hierbij wordt het *algemeene milieu* besproken. Achtereenvolgens passeeren de verschillende milieufactoren op duidelijke wijze de revue; licht, temperatuur, water, zuurgraad, gassen als zuurstof, koolzuur en stikstof, de in water opgeloste zouten, waarbij zoet water, zeewater en pekels worden besproken en de biotische factoren. Tevens worden het plankton en de kringloop van koolstof en stikstof behandeld. Uit deze opsomming blijkt, dat zeer veel stof wordt besproken, maar dit geschiedt zoo, dat de lezer het hoofdstuk gemakkelijk leest.

Hoofdstuk VI. *Het organisme in zijn milieu, het bijzondere milieu*, door Prof. De Waele. Na te hebben gedefinieerd, wat onder symbiose en parasitisme moet worden verstaan, wordt eerst symbiose behandeld, onderverdeeld in: 1) symbiose bij planten, waaronder de knolletjesbacteriën, de zwamwortels en de korstmossen besproken worden. 2) de symbiose tusschen plant en dier, hieronder o.a. de beteekenis van de bacteriën in het darmkanaal van verschillende dieren uiteengezet, en die van één-cellige wieren in zoet water- en in zeeorganismen. 3) symbiose tusschen dieren, waarin er o.a. op wordt gewezen, dat de ciliaten in de pens der herkauwers meer leven als commensalen of zelfs een nadeeligen invloed hebben voor den op gastheer.

Op dezelfde wijze wordt parasitisme als volgt ingedeeld: 1) parasieten plant op plant, w.o. zwammen en phanerogame parasieten, 2) plant op dier en daarna 3) dier op dier.

Dit laatste gedeelte, speciaal dat over de lintwormen, is in verhouding tot de andere onderwerpen misschien wel wat te veel uitgediept. De schrijver komt hier op zijn eigen onderzoekingen, zoodat het een zeer interessant gedeelte is geworden met duidelijke teekeningen en origineele foto's. Als bezwaar tegen dit hoofdstuk moet ik naar voren brengen, dat er voor een gewonen lezer veel te veel latijnsche namen in staan, waarvoor geen Hollandsche benaming wordt toegevoegd.

Hoofdstuk VII. *Gelijkenis en verschil*, door Prof. Dr. Sirks. Hierin worden de *variabiliteit* en de *erfelijkheid* behandeld, waarbij vaak zeer duidelijke beelden, om het besprokene voor een leek begrijpelijk te maken, worden gegeven. Over de mutatietheorie wordt vrijwel niets gezegd, terwijl de enkele zinnen bovenaan op blz. 236 naar mijn meening niet volkomen juist zijn. Zij, die meenden aan de mutatietheorie te mogen twijfelen, omdat de Teunisbloem tenslotte een bijzondere bastaard bleek te zijn, vergaten dat door De Vries terstond en later door anderen, ook andere voorbeelden van mutatie waren medegedeeld. De Vries zelf heeft veel bijgedragen tot verklaring van het Oenotheraprobleem. Hij bewees tenslotte, dat ook bij de Teunisbloem, als deze was uiteengelegd in honigzygote vormen, mutaties optraden.

De zin in de voorlaatste alinea van blz. 289 in hoofdstuk IX als zouden de veranderingen bij Oenskhera Lamarckiana niet het gevolg zijn van mutaties, maar van genotypische Segregatie, is dan ook niet geheel juist.

In 1942 werd op een samenkomst te Wageningen over plantveredeling door den voorzitter, Prof. Dorst, in het slotwoord o.a. gezegd: ,,In tegenstelling met de opvattingen van 20 à 25 jaar geleden, heerscht tegenwoordig de meening, dat de mutatie in de ontwikkeling van onze cultuurgewassen een buitengewoon groote rol heeft gespeeld ter verkrijging van de groote verscheidenheid en van het kunnen ontstaan van de talrijke landrassen. De natuur is niet alleen de grootste selecteur, doch ook de groote schepper van nieuwe genencombinaties, van nieuwe vormen".

Het levenswerk van onzen landgenoot Hugo de Vries heeft naar mijn meening in dit boek niet met een paar zinnen mogen worden afgedaan. Erfelijkheid bij den mensch en erfgezondheidszorg zullen ook door velen tot de zeerste gemist worden.

Hoofdstuk VIII. *Vermenigvuldiging en voortplanting ongeslachtelijke vermenigvuldiging, geslachtsdifferentiatie en geslachtsbepaling*, door Prof. Dr. Sirks.

Vooral het laatste onderwerp wordt uitvoerig behandeld. Hoe interessant dit onderwerp ook is, toch zal dit, naar ik vermoed, menig lezer veel moeite kosten. De in dit hoofdstuk opgenomen figuren zijn veel duidelijker dan in het vorige. Vooral de schema's over generatiewisseling zijn bijzonder duidelijk. Trouwens ook de platen in het vorige hoofdstuk zijn vaak weinig geslaagd. Er is te veel op een plaat samengebracht, waardoor de afzonderlijke figuren veel te klein zijn. Ik noem b.v. Pl. XIX, Pl. XX, waarop vooral fig. 91 en fig. 100, Pl. XXII. Van de figuren in den tekst zijn vooral fig. 109 en 111 te klein en daardoor onscherp. De illustratie van hoofdstuk VII steekt b.v. scherp af tegen die van de hoofdstukken III, VI en VIII.

Hoofdstuk IX. *Indeeling, verwantschap, afstamming en verspreiding. De onderlinge samenhang der organismen*, door Prof. Dr. Lam.

In dit hoofdstuk wordt zeer veel stof behandeld. De schrijver heeft wel getracht de stof in te deelen, maar is m.i. daarin toch niet geslaagd. De indeeling van het hoofdstuk is moeilijk terug te vinden. Voor den meer geschoolden lezer staat zeer veel wetenswaardigs in deze bladzijden, maar de gewone lezer zal den schrijver stellig niet kunnen volgen.

Er komen ook veel te veel termen in voor, die onvoldoende verklaard worden. Dit hoofdstuk is, hoe goed de stof wetenschappelijk ook doorwerkt is, volgens de in den beginne voor den opzet van het geheele boek gestelde eischen naar mijn meening het minst geslaagd.

Het boek is voorzien van een literatuuropgave voor elk hoofdstuk en een uitvoerig register, zoodat de bezitter van het boek bepaalde onderwerpen in het werk steeds weer kan naslaan.

Resumeerende kunnen wij dit boek zeer zeker aanbevelen. Uit onze bespreking kan de lezer stellig vaststellen of hij in staat zal zijn het boek te lezen.

Dat een tweede druk verscheen, bewijst, dat ons land zeer vele personen telt, die zich gaarne in de problemen der biologie verdiepen en dat het boek dus in een behoefte voorziet.

Prof. J. M. GEERTS

Günther Just: **Die Vererbung.** Uitg. Lehmann, München.

Er bestaan vele boekwerkjes over de erfelijkheid bij mensch, dier en plant. Daaronder is ,,Die Vererbung" van Günther Just ongetwijfeld één van de besten.

De schrijver is er goed in geslaagd, deze, zooveel omvattende materie in een niet al te dik boekje samen te vatten zonder daarbij onvolledig te zijn. Het is ook geen droge opsomming van studie-materiaal. Just verliest zich niet in details. Er is een voortdurend verband met de voor den mensch belangrijke levensgebeurtenissen.

De opbouw is van dien aard, dat de lezer door middel van een logischen gedachtengang het juiste inzicht krijgt in het natuurgebeuren, hetgeen een noodzaak is voor wie op de hoogte wil zijn van de grondslagen van onze nationaal-socialistische wereldbeschouwing.

Het boekje is zeer geschikt voor wie op dit gebied wat meer wil weten dan de gemiddelde mensch; doch ook de leek en niet-biologisch geschoolde kunnen voor hun allereerste kennismaking met de erfelijkheidsleer met dit boekje hun voordeel doen.

Dat het zijn weg moge vinden!

J. E. VAN RENESSE

Albert Friehe: **Wat ieder van de erfelijkheid weten moet.** Uitg. Westland, *f* 1,15.

Dit kleine boekje bevat inderdaad alles, wat ieder van de erfelijkheid weten moet; niet te veel en niet te weinig. Het brengt ons de grondslagen der erfelijkheid en hun beteekenis voor het volk, dat op zijn erfgezondheid prijs stelt. Waar echter aan de alcohol een ruime plaats wordt gewijd, daar ware het gewenscht geweest de nicotine niet te veronachtzamen, waar immers dit gif minstens evenzoo schadelijk is als de alcohol. De vertaling uit het Duitsch is hier en daar niet zeer gelukkig. In het voorwoord lezen wij ,,rassische wedergeboorte" inplaats van ,,de wedergeboorte van het ras"; verderop ,,handzaam werktuig", wat wel al te letterlijk vertaald is. Zooals ook op bl. 8 ,,bloedmatige gestalten". In plaats van ,,Noordrassig" kan beter gebruikt worden ,,van Noordras". Zoo op bl. 31: ,,volk van zuiver ras" inplaats van ,,reinrassig". Op bl. 52 staat ,,erfkrank" moet zijn ,,erfziek". Overigens een zeer doelmatig boekje voor elken leek op dit gebied.

J. E. VAN RENESSE

E. A. Mayer: **Den dood schaakmat.** (Roman van een dokter). Vert. v. C. J. Revier—Westland, Amsterdam, geb. 5.90.

Een goed boek. Ook, al is er iets opzettelijks in de oplossing. Ook al laat de vertaling hier en daar te wenschen over. Een ,,landelijke dokter" en ,,inwendige" vreugde!!! Ook, al zijn de karakters ietwat aangedikt geteekend. Maar dat is soms wel eens goed. Aan al die ,,halve zachte" die we kennen, vooral uit de vooroorlogsche periode, hebben we niet veel. Een goed boek. Want de hoofdfiguur zou een figuur zijn om eerbied voor te hebben vanwege zijn groote intelligentie, zijn verbazingwekkende werkkracht, zelfs vanwege zijn eerzucht die niet *altijd* te veroordeelen is.

Maar juist *hier* wèl. Want deze eerzucht vindt zijn grond niet in iets hoogers: 't is een eerzucht zonder meer. Dus een karakter-tekort. Juist het tekort aan nobele karaktertrekken komt scherper uit door de andere hoofdfiguren, die — naast zwakheden — edeler trekken vertoonen.

Ze zijn stuk voor stuk aanvaardbaar.

Het verhaal ,,loopt" goed. Ik stel me voor, dat het boek ,,er in zal gaan". Ook al moge van medische zijde bedenking geopperd worden.

Er gaat iets van uit!

H. A. ALMOES

Herbert Norkus: **De Hitlerjongen,** door Gerhardt Mondt. Uitg. Westland *f* 3,25.

In dit boek wordt niet zoozeer de Hitlerjongen Herbert Norkus beschreven als wel het begrip Herbert Norkus. Herbert Norkus, zooals hij voor de Hitlerjugend de verpersoonlijking werd van den strijder en lijder voor de Nationaal Socialistische wereldbeschouwing, om voor de Duitsche jeugd de Nationaal Socialistische overwinning te brengen.

Hoewel onoverzichtelijk geschreven, vooral voor iemand, die den strijd om het Nationaal Socialisme niet van eenigszins dichtbij bekeken heeft, kan de Nederlandsche jeugd toch uit dit boek leeren, dat de strijd om een volk niet over rozen gaat en dat slechts de volledige inzet de voorwaarde kan zijn voor de verwezenlijking van een ideaal. Dit zij vooral gezegd tot de Nationaal Socialistische jeugd in Nederland, die nog dikwijls te leeren heeft, dat slechts de strijd in zijn hoogsten vorm en de opoffering voor dezen strijd, de voorwaarden zijn voor de 100 % overwinning.

Dankbaar voor het veilige leven, dat wij in het verleden geleid hebben, spijt het mij voor onze Nederlandsche jeugd, dat zij niet gegaan is door de loutering van het begrip Herbert

Nor kus. Daarom is het goed, dat dit boekje in het Nederlandsch te lezen valt, hoewel het niet vertelt, dat ook in de strijdperiode voor 1933 de H.J. zijn opgave had om een jeugd te leiden en Jeugdleiders te vormen om daaruit de voorwaarde te scheppen dat die jeugd aan zijn opgave van vandaag kan voldoen.

C. QUISPEL Szn.

Dr. Martin Löpelmann: **„Wege und Ziele der Kindererziehung unserer Zeit"**. Hesse und Becker Verlag, Leipzig 1943. 330 bladzijden.
In een uitgebreid boek, dat door den Ministerial-dirigent Dr. Martin Löpelmann met medewerking van verschillende deskundigen op het gebied van de opvoeding is uitgegeven, wordt de opvoeding van de kinderen in onzen tijd uitvoerig besproken.
Op soms waarlijk geniale wijze worden de opvoedingsproblemen op de verschillende leeftijden behandeld.
Na de opvoeding van de kleuters komt die van de jongens en meisjes afzonderlijk ter sprake, terwijl ook de opvoeding in de puberteitsjaren van alle kanten wordt bezien.
Toch heb ik wel eenige bezwaren tegen dit boek; het voornaamste bezwaar is dat aan de opvoedingsproblemen voor normale kinderen, evenveel ruimte besteed wordt als aan de vraagstukken, die zich ten aanzien van de opvoeding van het abnormale kind voordoen.
Uiteraard erkennend, dat ook voor de lichamelijk en geestelijk niet normale kinderen het noodige moet worden gedaan, vervalt naar mijn meening het boek in een fout, die meer van den ouden tijd dan van den nieuwen is, nl. dat op humanistische gronden te veel aandacht aan het abnormale kind wordt besteed.
De Nationaal-Socialistische volksgemeenschap heeft veel meer belangstelling voor het normale kind en voor de opvoeding van deze kinderen, die voor de gemeenschap van veel grooter beteekenis zijn dan de abnormale kinderen, waarmede men als mensch natuurlijk medelijden heeft.
Dit bezwaar belet mij echter niet, om in het bijzonder den beroepsopvoeders aan te raden, kennis te nemen van het hierboven genoemde boek.

Dr. F. BREEDVELT

Gehrard Werkman: **Amsterdam, stad te water**, uit de serie De Amsterdamsche reeks: Amsterdam, onder redactie van D. Kouwenaar en Gerhard Werkman. Uitgave: F. G. Kroonder, Bussum, 1943. *f* 3.90.
In dit boek geeft de journalist Gerhard Werkman een zeer goede levendige beschrijving van Amsterdam, zooals het is geboren en getogen uit het water en zooals het door ditzelfde water leeft, strijdt, lijdt en bloeit. De schrijver verliest zich niet in een zoetig vertroetelen van al, wat eens was, doch staat stevig met beide beenen op den grond, wanneer hij zijn gedachten op papier zet over het tegenwoordige Amsterdam en omtrent haar mogelijkheden voor een groote toekomst. Met het Rijnland en den Balkan, met de Oostzeelanden en Oost-Europa als achterland opent zich voor de Amstelstad schooner perspectief dan ooit te voren, mits hare bestuurderen en ingezetenen de oud-Hollandsche spreuk „De Cost gaet voor de Baet uyt" weer als basis voor hunne daden stellen, mits men daarvoor dus thans reeds, in de moeilijkste tijden, de handen uit de mouw steekt en geen offers, arbeid en kosten spaart, om zoo'n goed georganiseerd Europeesch achterland tot werkelijkheid te doen worden. In dit verband had ik gaarne gezien, dat de schrijver iets nader was ingegaan op de banden, die Amsterdam langs het water verbond en nòg verbindt met Rijnland, en de Oostzeelanden. Op zeer boeiende wijze weet Werkman de invloeden te belichten, die het water op Amsterdam hadden en hebben. De Burgwallen, grachten en vaarten, de zeewegen, de trekschuit en de watertaxi, de gezagshandhaving op het water, de waterleiding en de riolen, roeien, zeilen en zwemmen, visschen en nog meer, ziedaar een aantal hoofddeelen van het zeer afwisselende menu, hetwelk U in dit boek wordt geboden. Een literatuurlijst besluit het geheel.

G. A. VAN SCHAIK

K. van der Kley: **Het Drentsche Volkskarakter.** Serie: Eigen Land en Volk. Kinheim Uitgeverij Heiloo. Zonder jaartal. *f* 1.95.
In dit tachtig bladzijden groote werkje belicht de schrijver het Drentsche volkskarakter en gaat hiertoe de geschiedenis van het Drentsche volk na vanaf de oudste tijden tot heden, bespreekt uitvoerig de dorpsgemeenschap, het Drente van heden en wijdt enkele woorden aan de naar schrijvers meening opbouwende krachten van den laatsten tijd.
Met waardeering voor het interessante overzicht, dat wij aldus krijgen, begaat de schrijver toch wel enkele onvergeeflijke fouten. Hoe denkt U over een dergelijke uitspraak: „De Fries is krachtig en zelfbewust, de Saks aarzelend en naar den grond gebogen, even schraal en verschrompeld als de bodem waarop hij leeft!" De schrijver heeft den Saksischen aard toch wel heel slecht leeren kennen!
In de toegevoegde literatuurlijst zie ik een publicatie van 1942. Waarom missen we dan den naam „Saxo Frisia" in dit boekje? Waarom is het boekje van S. J. v. d. Molen: „Het Drentsche boerenhuis" niet genoemd? Waarom wordt in het vierde hoofdstuk „Drente in het heden" wèl gesproken over den invloed van S.D.A.P., den verminderden invloed van de kerk, waarom wordt in hoofdstuk vijf „Opbouwende krachten" wèl gesproken over de Centrale Vereeniging voor den Opbouw in Drente, het Groene Kruis, enz. en waarom is hier geen woord gewijd aan den Landstand?
Het fotomateriaal is wel goed, doch voldoet niet geheel aan de eischen, die we daar tegenwoordig aan stellen.

G. A. VAN SCHAIK

H. W. Alings: **Uithangteekens en Gevelsteenen,** Derde uitgave in de Heemkunde Commissie van Amsterdam, *f* 0.40.
In dit zeer rijk geïllustreerde werkje geeft de schrijver een levendige beschrijving van de belangrijkste uithangteekens en gevelsteenen van Amsterdam. Velen van U, die wel eens voor den bekenden muur van de St. Luciënsteeg hebben gestaan, zullen de behoefte aan wat meer bijzonderheden omtrent die merkwaardige oude ingemetselde steenen in zich hebben gevoeld. In dit aardige werkje kan ieder zijn hart ophalen aan allerlei wetenswaardigs, betrekking hebbende op het karakter van Oud-Amsterdam. Ook geeft het menigen prikkel tot nieuw onderzoek en zal het mogelijk mede kunnen leiden tot het weer opnieuw plaatsen van deze steenen op de juiste bestemmingen.

G. A. VAN SCHAIK

J. W. B. van der Stigchel: **Langs het spoor der eeuwen.** Een geologische zwerftocht door Nederland. 1942 — Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgeversmij. N.V. Amsterdam. — Uit de serie: Van Eigen Erf, No. 2.
We hebben hier met een boekje te doen, waarin de schrijver den belangstellenden leek de oogen tracht te openen voor het schoone, dat het verkennen van een terrein hem kan geven. Allerlei wetenswaardigs op het gebied van het planten- en dierenrijk, de aard- en delfstofkunde, de aardgeschiedenis en de palaeontologie zijn in een zevental hoofdstukken tot een aantrekkelijk geheel verbonden. De schrijver tracht hierbij den lezer op te wekken zooveel mogelijk de behandelde gebieden zelf te bezoeken en daar zijn oogen zoo goed mogelijk den kost te geven.
Een enkele opmerking moet mij uit de pen: Waarom komt de mensch in dit soort werkjes toch zoo stiefmoederlijk bedeeld voor? In hoofdstuk twee: „De kroniek van het leven" had de mensch toch wel een plaatsje mogen hebben en meer nog aan het einde van hoofdstuk vijf: Herinneringen aan den ijstijd".
Naast beschrijvingen van het voorkomen van allerlei dierlijke resten, waarbij zelfs de groepen meer of minder uitvoerig worden besproken, komt over vondsten van den mensch in het geheele boekje niet meer voor dan het zinnetje: „Ook van den mensch zijn vondsten bekend." Bij een volgenden druk zal aan den mensch toch zeker een hoofdstuk moeten worden gewijd.

G. A. VAN SCHAIK

Gertrud von Stotzingen: **De Weg door het veld.** Roman, vertaald door Drs. J. W. v. Cittert. N.V. Nederl. Uitgeverij „Opbouw", Amsterdam 1943.
Deze roman speelt in den Napoleontischen tijd. Naast elkaar worden de levensbeschrijvingen gegeven van drie meisjes, nichtjes, wier leven loopt „gelijk de weg door het veld", dat staat vol met bloemen, die door wreede hand worden afgemaaid, maar gelukkig het volgend jaar weer bloeien. Zoo afwisselend als de aanblik van dit veld is het leven van deze jonge vrouwen. Margreet Marie's huwelijk met haar neef, den zwierigen doch losbandigen, maar toch moedigen, Frans Johan is vol van lief en leed. Zijn zuster Claudine vat een hopelooze liefde op voor den dichter-dokter Kirchhoff en trouwt uit dépit graaf Türnitz, terwijl Maximiliane, die een groote bewondering had voor Frans Johan, eigenlijk uit medelijden den in den oorlog gewonden Blenheim trouwt. Oorlogsgebeurtenissen maken het boek avontuurlijk en boeiend, de bevredigende ontknooping van alle moeilijkheden maakt het tot gezellige lectuur.

Dr. F. BREEDVELT—VAN VEEN

S. J. van der Molen: **Frysk Sêgeboek.** Deel IV, legenden, Assen, v. Gorcum en Comp. N.V. 1943.
Dit vierde deel van het Friesche Sagenboek is een completeering van de drie vorige deelen. Hierin heeft de schrijver opgenomen, wat hij nog aan gewijde overleveringen zelf heeft gevonden of wat hem door verschillende medewerkers is medegedeeld. Het zijn Christuslegenden, heiligenlevens en wonderverhalen, die zich in Friesland afspeelden, maar waarvan de meeste overal ter wereld hadden kunnen plaats vinden, sommige echter samengeweven zijn met het ontstaan van kerken en kloosters. De laatste zijn dan ook meer typisch Friesch. Dan volgt nog een aanvulling van de mythologische sagen, duivelssagen en historische sagen.
Een lijst van bronnen is toegevoegd voor de verhalen, die niet rechtsstreeks uit den volksmond zijn opgeteekend, Een register van plaatsnamen voor alle vier de deelen besluit dit werk van jaren, dat ons een helderder inzicht zal geven in het leven en het wezen van den Frieschen mensch en de liefde van den Fries voor zijn eigen land nog verdiepen zal.

Dr. F. BREEDVELT—VAN VEEN

Jan Pieter Heye: **Een bloemlezing uit zijn gedichten.** Uitg. N.V. Uitg. Mij. „Oceanus", Den Haag *f* 1,25.
Er is over Heye veel gevochten. Mocht hij dan al eens met een enkel gedichtje een plaats krijgen in een bloemlezing der Nederlandsche letteren, de fijnproevers wilden hem daaruit graag verbannen. Hij kreeg zijn plaatsje dan ook meer om zijn populariteit dan om zijn poëtisch vermogen. Onmiskenbaar is echter, dat hij wat zeggen wilde, dat hij wat te zeggen had en dat hij daarvoor een eigen vorm vond. Origineel was hij in elk geval. Hij was een volksdichter en gaf zijn volk menig volkslied. Onze bekende componisten hebben zijn gedichten gaarne genomen en als gezongen volkslied kreeg Heye's werk een blijvende plaats. Denken we slechts aan „Piet Hein", „Ik zing er al van een Ruyter koen", „Klein vogelijn", „Zie de maan schijnt door de boomen", „Ferme jongens, stoere knapen" en „In 't groene dal, in 't stille dal".
Daarom is het goed, dat uit zijn vele, meest sterk-nationalistische gedichten een bloemlezing is gemaakt om het vele goede, dat hij geschreven heeft, weer onder aller oog en vooral onder het oog der jeugd te brengen.

A. JOH. REINDERS

J. W. van Cittert: **Witte van Haamstede.** Theaterreeks. N.V. De Opbouw.
Van Cittert behandelt de figuur van Witte van Haamstede, gezien met het oog van de twintiger jaren van de 20e eeuw.
Historisch stijlecht kan men het stuk niet noemen. De vorm is zuiver tooneelmatig en boeiend, als tooneelspel zeer zeker geslaagd.
Toch achtte ik het om de tendenz onder de huidige omstandigheden niet zonder wijziging opvoerbaar.

L. F. LEDEBOER VAN WESTERHOVEN

August Heyting: **Harald de Skalde.** Theaterreeks no. 12/13. N.V. De Opbouw.
Het stuk voert ons naar het tijdperk van het verloren gaan van het oud-Germaansche geloof en de oude zeden, geeft dus den strijd tusschen oude en nieuwe wereldbeschouwingen en levensopvatting.
De dichter heeft dezen strijd verpersoonlijkt in: eenerzijds den ouden wapenmeester Wolfert en den skald Harald, beiden vertegenwoordigers van den echt Germaanschen geest en anderzijds den strever Gotila en den sluwen Girur, de aanhangers van het nieuwe geloof. Tusschen hen in staat de weifelaar Widubald, die tenslotte door zijn weifelen te gronde gaat. Nog ben ik met mijzelf in twijfel of dit een leesdan wel een speelstuk is. Het is wel het fraaiste Nederlandsch, dat ik in langen tijd gelezen heb. Heyling blijkt niet alleen een filosoof en Germanist te zijn, maar een zeer groot woordkunstenaar. Het tooneelspel is geschreven in een rhythmisch proza, zoo rijk aan beelden, dat ik hem feitelijk niet anders kan vergelijken dan met een Boutens of Couperus, zonder de fout van dezen laatsten zelf woorden te maken.
Dat dit stuk niet reeds lang gespeeld is, ligt wel aan de ontzaglijke moeilijkheden voor onze huidige tooneelspelers om klassiek werk te spelen en groote dialogen te zeggen, want zoo er sprake mocht zijn van een fout, die dit werk aankleeft, dan zou dit hoogstens kunnen zijn een viertal zeer lange monologen. De belangstelling van het publiek is in den huidigen nerveuzen tijd moeilijk door lange monologen levendig te houden; bij een voorstelling zouden hierin ook beslist coupures gemaakt moeten worden. Een monoloog van 96 regels is te lang, desondanks zou ik als regisseur het tot mijn plicht rekenen en zeker geen onaangename, dit werk voor het voetlicht te brengen.

L. F. LEDEBOER VAN WESTERHOVEN

Henriette Schöne—Rieck: **Die Zeitungen des Jahres 1609.** Uitgave Otto Harrassowitz, Leipzig.
Hanns Schopper: **Presse im Kampf.** Uitgave VerlagRudolf, M.Rohrer Brünn/München/Wien.
Ik heb er in ander verband en op andere plaatsen reeds vaker op gewezen, hoe belangrijk voor de volksvoorlichting en hare ontwikke-

ling het wetenschappelijk onderzoek naar oorsprong, herkomst en ontwikkeling der nieuwsvoorziening is. In Duitschland heeft dit wetenschappelijk onderzoek reeds sedert den vorigen wereldoorlog de belangstelling van talrijke deskundigen op verschillend gebied gaande gemaakt. En tegenwoordig is de zg. „Zeitungswissenschaft” — de nieuwsvoorzieningswetenschap — een officieel erkende wetenschap. Dat deze wetenschap niet slechts dorre en abstracte geleerden-bezigheid is, maar zich ook wel degelijk op het meest actueele terrein beweegt, blijkt uit de verschillende — en steeds talrijker wordende — publicaties op dit gebied. Voor mij liggen twee boeken, waarvan ik de titels boven noemde; reeds blijkens de titels uitersten. Het eerste handelt over het begin van het perswezen en het tweede houdt zich bezig met een onderwerp uit het jongste verleden. Het eerste doet onderzoek naar beteekenis van de beide bladen, die aan het begin van de ontwikkeling van het Duitsche perswezen staan, de Aviso en de Relation van het jaar 1609. Het tweede werk onderzoekt de werkzaamheid van de Oostenrijksche pers, zooals deze voor den terugkeer van Oostenrijk in het Duitsche rijk bleek uit de talrijke democratische bladen, die er daar verschenen. Beide werken zijn wetenschappelijk volkomen verantwoord, maar het spreekt vanzelf, dat het boek over „Presse im Kampf” onwillekeurig interessanter is en, ik zou haast zeggen, spannender. Dat neemt niet weg, dat deze beide werken voor den vakman op nieuwsvoorzienings-wetenschappelijk gebied uiterst interessant zijn, wegens de vele belangrijke gegevens, die er in zijn verzameld. En zonder twijfel zijn deze beide studies gewichtige bijdragen tot de geschiedenis van het Duitsche perswezen.

J. A. BOREEL DE MAUREGNAULT

Roel Houwink: **Goethe's Faust.** Theaterreeks. N.V. De Opbouw.
Eindelijk een werkje, dat in huidigen vorm, goed geschreven, rijk gedocumenteerd een zuiveren kijk geeft op het worden, zijn en wezen van Goethe's levenswerk, zoowel het eerste als het tweede deel.
Ik wenschte, dat dit boekje behandeld werd in de hoogere klassen van tenminste alle middelbare scholen, maar zelfs voor de hoogste klasse van de Mulo-school kan het doorwerken van dit boekske vruchten afwerpen, ten opzichte van de belangstelling van het levenswerk van dezen grooten Germaan.
Houwink geeft in een 80-tal bladzijden een zuiver overzicht met tal van aanhalingen op een wijze, die ieder, die dit boekje gelezen heeft, nopen zal het standaardwerk over den Faustischen mensch, dit is den Germaanschen mensch, zelf te lezen en te herlezen.

L. F. LEDEBOER VAN WESTERHOVEN

Frans de Prez: **Het kan verkeeren.** Theaterreeks. N.V. De Opbouw.
Dit tooneelstuk, dat fragmenten behandelt uit het leven van den volkschen dichter Brederode, heeft tal van groote kwaliteiten, ontkomt echter niet aan de fout van de meeste historische spelen, dat het episoden zijn; de groei van den dichter van zijn jongen tijd, de verantwoording voor zijn doen en laten als 20-jarige, zijn daardoor niet begrijpelijk voor het publiek, ontstaan uit het eerste bedrijf.
De tooneelen zijn buitengewoon boeiend en rijk afwisselend van ernst en luim. B.v. zeer geestig zijn de tooneelen met Rodenburg, diep ontroerend de slotscene.

L. F. LEDEBOER VAN WESTERHOVEN

Bernhard Faust: **De strijd om de Mijn.**
Bij de Volksche Uitgeverij „Westland” verscheen onder bovenstaanden titel een vertaling van het werk „Gottesgabe”.
Het verhaal speelt in de mijnwereld en behandelt de moeilijkheden, waarvoor een leider van een bedrijfsgemeenschap zich geplaatst ziet, indien hij bij zijn arbeidskameraden geen begrip vindt, doordat het vertrouwen door zijn tegenspeler wordt ondermijnd. De mijn en het werk staan in het geheele boek op den voorgrond. Zonder een bepaald sterke roman te zijn, is het werk goed leesbaar. De vertaling van Cor Tepe is goed.

J. H. NIJE—VAN AS

Walther Röcken: **Tusschen Wolkenkrabbers.**
Make money, if you can honestly — but anyhow: make money!
Deze bekende Amerikaansche spreuk zou als motto van de door de Volksche Uitgeverij Westland uitgegeven vertaling van „Zwischen Wolkenkratzern” kunnen worden geplaatst.
Een Yankee, die eenig geld geërfd heeft, tracht hiermede een bestaan op te bouwen en een vriend van hm toont hem de verschillende mogelijkheden. Achtereenvolgens maken wij kennis met den eigenaar van een worstelaarscircus, waar doorgetrilde worstel-acteurs het „catch as catch can” op een zeer bloedig lijkende wijze voor een jubelend publiek wordt beoefend; met de mogelijkheid om door het tentoonstellen van lijken van min of meer bekende misdadigers geld te verdienen of door den verkoop van een waardeloos „levenselixer” rijk te worden.
Wij ontmoeten een tooneel-directeur, die „Hamlet” opvoert en na het eerste bedrijf een totalisator inschakelt en laat wedden om de vraag „Wie van de medespelenden gaat het eerste dood?”
Wij treffen den manager van Duke Ellington en Cab Calloway en zijn aanwezig bij een gesprek met den eigenaar van een luxe-begraafplaats, die tevens op een zeer sinistere wijze aan lijkverfraaiing doet.
Wij worden binnengevoerd bij een detectivebureau, waar de echtgenoote van den eigenaar tegen betaling als „wettige reden tot echtscheiding” optreedt.
Wij verdringen ons met het andere publiek voor een kus-automaat, leeren, hoe men aan „godsdienst” kan verdienen, enz., enz.
Hoewel hier en daar sterk gechargeerd, geeft het boek toch een aardigen kijk op de toestanden in „Gods own country”.
De vertaling van Frits Sampimon is uitmuntend. Als goede ontspannings-lectuur met politieken inslag is het boek aan te bevelen.

H. C. NIJE

Natasja Gorjanowa: **Het Roode Drama.** Uitgave Volksche Uitgeverij Westland.
Op een burgerlijke wijze verhaalt de schrijfster hier over het begin en het eerste tijdperk van de Bolsjewistische revolutie in Rusland. Een beschrijving als in dit boek wordt gegeven, vermocht misschien 20 jaar geleden den lezer te boeien. Thans zegt het ons echter niets meer. Het is de sfeer van de zatte burgerlijkheid, die alleen maar de uiterlijke onaangename dingen van de revolutie ziet, zonder tot de kern van de vraagstukken door te dringen. Over de opvatting, dat het Bolsjewisme op technisch gebied de chaos zou hebben geschapen; dat het niet in staat zou zijn het volk behoorlijk te voeden en te kleeden, zijn wij allang heen. De geweldige stormloop der roode horden en hun onuitputtelijk materiaal, hebben ons thans op die vraagstukken een anderen kijk gegeven. Thans weten wij, dat in de Sovjet-Unie eenvoudig *alles* ondergeschikt gemaakt werd aan de oorlogsvoorbereiding. De Joodsche invloed in de Bolsjewistische revolutie komt in het boek goed tot uiting.
De vertaling van Drs. J. Lammertse Lz. is behoorlijk.

H. C. NIJE

Wilhelm Busch: **De Heilige Antonius van Padua.** Met 74 teekeningen. Vertaald door Wilhelmina van 't Woud. Volksche Uitgeverij Westland-Amsterdam. 1943.
Lachen is gezond.

E. H. GROLLE

Inge Stölting: **Een vrouw vliegt mee . . .** Een vlucht van 44000 km boven oerwouden, woestijnen en bergen. Met 49 illustraties. Vertaald door E. M. van der Maas. Uitgeverij Westland-Amsterdam 1943.
Zuid-Amerika is een land van broeiende, stinkende hitte; voor het allergrootste deel bestaande uit woestijnen, waar geen leven leeft; oerwouden vol wilde beesten, slangen en muggen, ontelbare gevaren en andere griezeligheden; kale, rotsachtige bergen, waar de zon op brandt, enz. . . . Maar toch zeg je na lezing van dit boek bij je zelf: „Als de oorlog voorbij is, moet ik daar toch ook eens heen.” — Want dit boek is een reisbeschrijving, in den waren zin van het woord, d.w.z. het maakt je nieuwsgierig naar het land, waar het over gaat.
Wel is dit boekje geschreven door een vrouw en dit beteekent, dat de aandacht van den lezer voortdurend van de reis zelf wordt afgetrokken en gericht op de dame in kwestie. Degene echter, die vrouwelijke coquetterie niet langer meer beschouwt als een ondeugd, maar heeft leeren appreciëeren als een vrouwelijk sieraad, kan zelfs ook dit waardeeren.

E. H. GROLLE

Hugo Adolf Bernatzik: **De Geesten van de gele bladeren.** Uitgave Holle en Co., Den Haag.
Dit boek bestaat hoofdzakelijk uit het verslag van een expeditie naar den aan de N.O.grens van Thailand levenden nomadenstam, dien de naburige volken „Phi Tong Loeang” — Geesten van de gele bladeren — noemen en waarvan zelfs deze buurvolkeren het bestaan betwijfelen.
Taai volhardend en de vele moeilijkheden en gevaren niet achtend, slaagt het echtpaar Bernatzik er in, met dit boschvolk in contact te komen. Zij moeten daartoe met één der groepen van de Phi Tong Loeang meetrekken, die immers nergens langer dan enkele dagen verblijven: zoodra de bladeren van den waaierpalm, waarmede zij hun „nesten” bouwen, beginnen te vergelen, breken zij hun kamp op en trekken verder.
Hoe deze stam zich tot nu toe, onbewapend in het oerwoud levend, heeft kunnen handhaven, bleef ook voor den onderzoeker een raadsel. Zeker is, dat de Phi Tong Loeang thans tot uitsterven zijn gedoemd, hetgeen de waarde van deze publicatie verhoogt. De monografie der Phi Tong Loeang, die het geheele, uiteraard bij dit wellicht primitiefste volk ter aarde weinig gecompliceerde geestelijke, zedelijke en materieele bestaan belicht, houdt zich tenslotte ook bezig met de vraag, tot welk der vele rassen, die Azië bevolken, deze stam behoort. Hier komt de schrijver tot de slotsom, dat men te maken heeft met resten van een in raskundig opzicht zuiver gebleven mongolide oervolk, een rest van de oude prae-negritische bevolking.
Jammer genoeg heeft de schrijver zijn taalopnamen niet zelf kunnen uitwerken en de resultaten van het door anderen overgenomen onderzoek konden nog niet worden gepubliceerd.
Vluchtiger behandeld werden de expedities naar den Mergoei-archipel en Zuid-Thailand, waar het echtpaar in contact kwam met den zeenomadenstam der Moken en met het negritische volk der Semang. Toch bevat ook dit gedeelte van het boek vele wetenswaardigheden, evenals de laatste hoofdstukken over de bergstammen in het Noorden van Thailand en over de Moi-stammen van Indo-China.
Talrijke foto's illustreeren den tekst op buitengewoon suggestieve wijze. Men leest geboeid het onopgesmukte relaas van de expeditie en vergeeft den schrijver gaarne de enkele passages die door een iets te persoonlijke theatrale noot een weinig uit den toon vallen.
Belangrijk is nog, dat Bernatzik allerminst te spreken is over den invloed, dien de zending op de bergvolkeren van Achter-Indië heeft gehad.

K. J. VAN DEN AKKER

J. H. Wijnand: **De Effectenbeurs vroeger — nu — straks.** verscheen als no. 9 van de hand van den financieel redacteur van de Telegraaf. Uitg. De Opbouw.
Het boekje geeft een globaal overzicht van den Effectenhandel in 't verleden en de ontwikkeling tijdens den oorlog en is bedoeld, mede gezien den geringen omvang, den leek een algemeenen indruk te geven, wat betreft de organisatie, de werking en de inrichting van de effectenbeurs. Voor hem is het boekje dan ook aan te bevelen.
Het werkje gaat vergezeld van een voorwoord van den heer C. F. Overhoff, voorzitter der Vereeniging van den Effectenhandel.

G. F. VERMAAS

Hans Meffert: **Stuka's vallen aan.**
In het onder den oorspronkelijken titel „Sturzkampfflieger schlagen Bresche” bij Franz Schneider Verlag, Berlijn verschenen boekje, dat onder den titel „Stuka's vallen aan” in Nederlandsche vertaling van C. Hölzermann voor ons ligt, beschrijft Hans Meffert zijn belevenissen in een Stuka-eskader.
Op onderhoudende wijze schildert hij ons de spanning, die in het vliegerskamp heerschte bij het uitbreken van den oorlog, dan den veldtocht in Polen, de rust gedurende den winter '39/'40, waarna de dramatische opmarsch in het Westen volgt, die eindigt met de vlucht der Engelschen uit Duinkerken. In het ruim honderd pagina's tellende boekje beperkt hij zich tot het weergeven van eigen belevenissen met weglating van vliegtechnische en militaire bijzonderheden, waardoor het voor ieder een zeer leesbaar en interessant werkje is geworden dat een goeden indruk geeft van het leven en de taak der Stukavliegers.
Afgezien van een enkele slordigheid bij het vertellen, is deze uitgave, die door de uitgeverij Westland goed is verzorgd, alleszins aan te bevelen.

J. B. SCHOLTE

Willem van Santen: **Dr. Oppenheims Medicinale Baden.**
Bij de Volksche Uitgeverij „Westland” verscheen van bovengenoemd boekje een 2e druk. Het is een spannend detectiveverhaal: moord, ontucht, cocaine-smokkel, enz. Doordat de misdadigers in dit verhaal Joden zijn, de detective en een journalist anti-semieten, en het verhaal in het Engeland van vlak voor den oorlog speelt, heeft het boekje bovendien nog een politiek tintje.
Het is goede treinlectuur.

J. H. NIJE—VAN AS

Hoofdopsteller: H. C. Nije, Utrecht. Uitgave: Nenasu. Drukker: N.V. Drukkerij voorheen L. E. Bosch & Zoon, Oudegracht 172-176, Utrecht
Verschijnt 1 × maal in de twee maanden. Abonnementsprijs f 3.— 's jaars. Geen losse nummer verkoop. K 2350 — P 1118/2